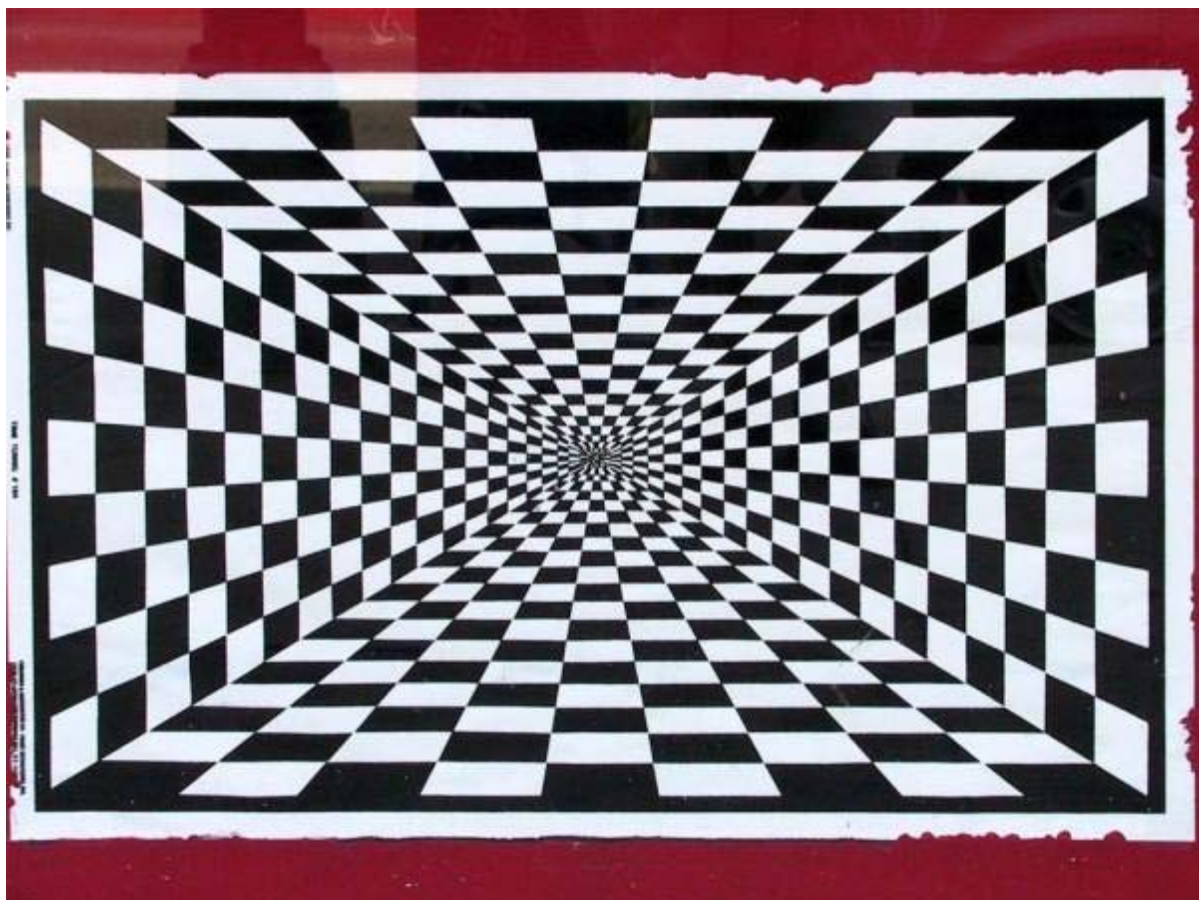

НАРЪЧНИК

ИНОВАТИВНИ СТРАТЕГИЧЕСКИ ПАРТНЬОРСТВА

ВИСШЕ УЧИЛИЩЕ „МЕЖДУНАРОДЕН КОЛЕЖ” – АЛБЕНА

2010

ГР. ДОБРИЧ

СЪДЪРЖАНИЕ:

ВЪВЕДЕНИЕ

стр. 3

I. ЧАСТ

стр. 5 – 25

Добри практики при осъществяването на академично сътрудничество и на партньорства между висши учебни заведения и бизнес организации, способстващи въвеждането на краткия цикъл във висшето образование – хоризонтални партньорства

II. ЧАСТ

стр. 26 – 50

Иновативни стратегически партньорства с цел съвместно обучение, трансфериране на образователни кредити, надграждане на образователната стълбичка до образователни мрежи - вертикални партньорства

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

стр. 52

ИЗТОЧНИЦИ НА ИНФОРМАЦИЯ

стр. 54

ВЪВЕДЕНИЕ

Изграждането на стратегически партньорства между университетите и влиянието на партньорствата за успешното въвеждане или развитие на краткия цикъл на обучение в системата на висшето образование е актуална тема от няколко години. В резолюция 2009/2099(INI) от 20 май 2010 г. относно новото партньорство за модернизирането на университетите – диалог между университетите и бизнес, Европейският парламент отново подчерта ролята на стратегическите партньорства между университетите и бизнеса за развитие на икономиката на знанието. Непрекъснатият диалог и сътрудничеството на местно, регионално, национално и европейско равнище, включително обменът на добри практики по отношение на програмите и инструментите, са от съществено значение за установяване на по-тесни връзки и партньорства между университетите и деловите кръгове. По този начин ще се преодолеят по-лесно културните, институционалните и оперативните пречки помежду им, което ще допринесе за създаването на основано на знанието общество, за развитието на приложните изследвания и за осигуряване на по-добри перспективи на пазара на труда за завършилите висше образование.

Настоящият наръчник е изготвен в рамките на Проект „Краткосрочното образование в САЩ и Европа: Отговор на социални и икономически потребности” 2008-2010 г. по програма „Атлантис” – Сътрудничеството ЕВРОПА-САЩ В областта на висшето образование и обучени. Проектът се финансира от Европейската комисия, Договор № 2008-2434/001-001.

В изданието са представени модели на добри практики на висши училища и университети от България и други европейски университети, както и на партньорски университети от САЩ, установени в процеса на изпълнение на проекта, чийто водещ партньор за Европа бе ВУМК (ВУМК). Целта на наръчника е да се направи цялостен преглед на краткия цикъл на образование, както и да бъдат представят възможностите за инициране и поддържане на стратегически партньорства в областта на краткия цикъл на обучение между учебни заведения от системата на висшето образование и образователни институции, предлагащи кратки форми на обучение.

ВУМК е модерно бизнес училище, специализирано в преподаването на програми на ниво бакалавър в областта на туризъм, хотелиерство, бизнес, мениджмънт и маркетинг. В периода след своето основаване през 1999 ВУМК извървя дълъг път в

процеса на интернационализация. Една от целите на настоящия наръчник е не само описанието на добри практики, свързани със създаването на различни мрежи и партньорства, но и очертаването на възможните посоки за развитие в резултат на тези мрежи. Създаването на програми за обучение в рамките на краткосрочния цикъл във висшето образование, водещи до придобиването на двойни дипломи днес представлява сериозно предизвикателство в България не само заради липсата на нормативна база, уреждаща статута на краткосрочното висше образование, но и заради недостатъчния опит в създаването на програми, водещи до двойни и съвместни дипломи. Идеята на екипа, събрал и описал добрите практики, представени в настоящия наръчник е този опит да бъде използван като основа за бъдещи проекти, посветени на разработване и създаване на програми, водещи до придобиването на двойни степени в рамките на краткосрочния цикъл във висше образование.

I. ЧАСТ

ДОБРИ ПРАКТИКИ ПРИ ОСЪЩЕСТВЯВАНЕТО НА АКАДЕМИЧНО СЪТРУДНИЧЕСТВО И НА ПАРТНЬОРСТВА МЕЖДУ ВИСШИ УЧЕБНИ ЗАВЕДЕНИЯ И БИЗНЕС ОРГАНИЗАЦИИ, СПОСОБСТВАЩИ ВЪВЕЖДАНЕТО НА КРАТКИЯ ЦИКЪЛ НА ВИСШЕТО ОБРАЗОВАНИЕ

1. Партньорство между университетите и бизнес организациите в областта на краткия цикъл на висшето образование.

Според Организацията за икономическо сътрудничество и развитие (OECD) краткият цикъл на висшето образование (SCHE) може да се определи като *"...ниво или етап на обучение след средното образование, което може да доведе до квалификация, призната на пазара на труда..."*, получена във формални образователни институции - университети, техникуми, колежи; обществени и частни – но също и в разнообразие от други видове образователни институции, включително средни училища, на работното място, чрез самостоятелно информационно-технологично обучение или редица публично - частни организации".

Европейската квалификационна рамка за висше образование включва **3** **квалификационни цикъла:**

- Първият цикъл квалификация завършва с покриване на от 180 до 240 кредита по ECTS, в резултат, на което се придобива образователно-квалификационна степен "Бакалавър".
- Вторият цикъл квалификация, обикновено включва между 90 и 120 кредита по ECTS, при минимум 60 кредита, придобити на това ниво, с което се придобива образователно-квалификационна степен "Магистър".
- Третият цикъл са квалификации, при който не се придобиват образователни кредити, а се придобива образователно-квалификационна степен "Доктор".

Краткият цикъл на висше образование отговаря приблизително на 120 кредита по ECTS. В повечето случаи 120 са кредитите по ECTS се покриват в рамките на двугодишно професионално обучение, като разпределението е по 30 кредита на

семестър. Програмата съответства на **ниво 5** от ЕКР в рамките на първия цикъл на висше образование.

Краткосрочните професионални програми завършват с придобиване на професионална квалификация, даваща възможност за директна реализация на пазара на труда. Програмите за придобиване на професионална квалификация се предлагат от институции от системата на висшето образование. Чрез тях се стимулират младежите да се продължат образованието си в по-късен етап от живота си, което е залегнало в европейската концепция за учене през целия живот. В държавите, в които има изградени гъвкави образователни модели и утвърдена система за преминаване от ISCED 5B към по-висока степен на образование, програмите се считат за подготвителни за продължаване на обучението. Ето защо изключително важна роля за осъществяване целите на краткия цикъл на обучение в системата на висшето образование имат иновативните стратегически партньорства между университетите или колежаите с всички останали заинтересовани страни от сферата на образованието и не на последно място ефективните сътрудничества с бизнеса, предлагащи условия за професионална реализация на студентите, обучаващи се в различни форми на краткосрочното висше образование.

Според Резолюция ЕП (2009/2099(INI)) от 20 май 2010 “Разнородният характер на институциите за висше образование, деловите среди и видовете сътрудничество, прави трудно постигането на съгласие по единен универсален модел на сътрудничество, който би съответствал на профила, приоритетите и изискванията на всяка институция в Европа. Поради това е особено важно при изграждането на партньорствата да се запазят автономията на университетите и тяхната способност да избират модели за партньорство с бизнеса, които отговарят най-добре на техните цели,,.

Съществуват много дефиниции за партньорство, но цитираната в настоящия наръчник дава кратко и ясно определение на партньорството. Според Lambert & Gardner *„Партньорството представлява вид приспособени към нуждите бизнес отношения, основаващи се на взаимно доверие, откритост, споделен риск, споделена материална изгода, които носят конкурентно предимство, водещо до по-добри бизнес резултати, в сравнение с това, което би било постигнато от всяка една от фирмите поотделно.¹”*

¹ Източник: Lambert & Gardner, 1999 г.

Както е видно още от дефиницията, отличителните черти на успешното партньорство са **доверие, откритост, споделен риск и споделена материална изгода**. Това са и факторите, от които зависи в най-голяма степен успешното сътрудничество между всички заинтересовани страни в сферата на образованието. Два са основните фактора, допринасящи за установяване на успешно хоризонтално сътрудничество – **ДОВЕРИЕ** и **РЕСУРСИ**. **Доверието** е равностойно на взаимната вяра, че противоположната страна няма да действа в посока на еднолично облагане и че всички страни ще получат справедлив дял от ползите на сътрудничеството. **Ресурсите** са равностойни на взаимната воля, взаимен ангажимент и способност за инвестиране на ресурси и капитал за изграждане на сътрудничеството. Основни причини за нестабилност и неефективност на партньорството могат да бъдат - *липса на доверие и ресурс*. Няколко са възможните хипотези за взаимовръзка на доверието и ресурсите, необходими за изграждане на партньорството.

- Ако доверието и ресурсът са малко, сътрудничеството е нетрайно. В този случай то би трябвало да е насочено към бързи и прости проекти .
- Ако доверието е голямо, но ресурсите са малко, сътрудничеството ще има полза, само ако има ясен фокус
- Ако ресурсите са много, но доверието е малко, от сътрудничеството ще има полза, ако има добре изградена структура или ясно установени правила.
- Ако и доверието и ресурсите са много, тогава има солидна основа за изпълнение на сложни или интензивни съвместни проекти.

Партньорствата в областта на висшето образование, могат да бъдат разглеждани в различни аспекти. Една от възможностите за партньорство е сътрудничество на партньорските мрежи на университетите на хоризонтално и вертикално ниво. *Хоризонталното сътрудничество* между различните заинтересовани страни в процеса на предоставяне на образователни услуги е съотносимо преди всичко към партньорствата между различните видове образователни институции, в които се придобива еднаква или равностойна образователно-квалификационна степен. То представлява сътрудничество между доставчиците на образователни услуги на един и същ пазар и на едно и също ниво от веригата на доставчици на образователни услуги, което може да се определи като изграждане на съюзи между конкурентите. В аспекта на краткосрочното висше образование, хоризонталното сътрудничество между

университетите/колежите е от изключително важно значение. Изследванията и изводите, публикувани в Практическото ръководство на Фламандския институт по логистика² сочат, че хоризонталните партньорства са в значителна степен нестабилни, тъй като партньорите се явяват и конкуренти помежду си, а партньорствата са повлияни до голяма степен от външните условия.

Основните цели за изграждане на такъв тип партньорства могат да бъдат следните:

- Да се повиши ефективността на разходите и да се намали дела на оперативните разходи, като се създаде възможност да се рационализират или реорганизируют сродни дейности;
- Да се създават все по-нови и качествени образователни продукти, нови учебни програми и предлагане на по-благоприятни условия за студента - по-гъвкави възможности за обучение, по-добра осведоменост и др.
- Да се увеличи пазарния дял, да се създадат условия за общ прием на студенти, инициране на партньорства между университети от различни държави с цел интернационализация и увеличаване на общия брой студенти, обучаващи се по еднакви учебни програми, предлагани от партньорските училища.
- Да се приложат нови методи и подходи, базирани на опита на единия от университетите – партньори, като се използват включително възможностите на дистанционното и електронно обучение с цел развитие на иновациите;
- Да се осъществят реално процеси на синергия, при които университетите взаимно се допълват и всяка страна използва силните страни на другия партньор;
- Да се създадат условия за по-голяма гъвкавост и по-малка зависимост от външните условия чрез създаването на университетски мрежи;
- Да се създадат възможности за по-добра осведоменост и по-добър избор на кандидат-студентите – това са част от социалните ползи, до които би довело изграждането на сътрудничество между университети, предлагащи сходни специалности или взаимно допълващи се специалности.

Всяко едно партньорство или сътрудничество между образователните институции се осъществява в резултат на една или няколко от тези движещи сили, в изпълнение на някоя от посочените цели. Успешното хоризонтално сътрудничество между образователните институции не е рядко явление. То е процес, който може да се управлява, т.е. в по-голямата си част да се планира и контролира.

² Източник: LSP Spirit Project

Създаването на партньорства на хоризонтално ниво между институции за висше образование, предлагащи еднаква степен на образование, или между образователни институции и бизнес организации, неправителствени организации или местни власти, преминава през няколко фази:

1. *Стратегическо групиране* - определяне на стратегическите цели, търсене на партньори, анализ на силните и слабите страни на партньорството, стремеж към сътрудничество;

2. *Сформиране на партньорството* - определяне на структурата и визията на партньорството, избор на подходящи параметри на сътрудничеството, извършване на финансова оценка и планиране, сключване на официално споразумение – договор, устав;

3. *Изпълнение* на дейностите на новата организация, изграждане на системи, следене на процеси.

4. *Контрол и управление* – постоянно следене на работата, поставяне и отчитане на ключови индикатори за оценка на дейността.

Един от най-често срещаните и широко разпространени модели на хоризонтални сътрудничества между университети/колежи са сътрудничествата с бизнеса. Две са важните условия за напредък във връзката бизнес - образование. Първото е нуждата да се работи заедно, която е особено важна за малки страни като България, Финландия или Белгия - повече университети, повече фирми, повече възможности. В изследване на университета в Кембридж за това как британският бизнес работи с висшите училища се заключава, че в повечето случаи конкретни проекти и проблеми за решаване възникват след първите взаимодействия, а не предварително. За да разберете как да сте си полезни, първо е хубаво да си говорите - по възможност по-често. Изследването също така показва, че нито един проект не е бил напълно завършен и изготвен само от едната страна. Второто е фантазията. Мнозина мислят за образованието като за консервативна система, в която дръзките идеи (като например да слееш висше училище за изкуства и дизайн с икономически и инженерни специалности) не са добре дошли. Това е ограничаваща мисъл. Което значи, че полетът на въображението не само не е забранен, но е и препоръчителен. Особено ако крайната ти цел е успехът, а не статуквото. Тази максима се потвърждава и от публикуваните във вестник „Капитал“ на 5 ноември 2010 г., примери за успешни сътрудничества между бизнеса и университети в Белгия и Финландия.

2. Практики за сътрудничество между бизнеса и университетите в Европа.

Практика на сътрудничество между бизнес и университети на град Лиеж Белгия³

Лиеж е центърът на белгийската провинция Валония и бивш голям индустриален център. Тук някога е властвала стоманената индустрия, от която тези дни са останали само няколко предприятия и много спомени. След като прогресивно запада през 80-те и 90-те години, Лиеж и Валония се оказват изоставаци не само спрямо ЕС, но и спрямо останалата част на Белгия. През 1989 г. местният бизнес решава да направи нещо. Търговската и индустриалната камари заедно с университета на Лиеж създават малък офис, който да поддържа топла връзката между фирмите и академичната общност. В началото Interface Entreprises има 3 души персонал и двегодишен бюджет от 250 хил. евро, отделени от всяка една от фирмите в тези организации. Целта е да се помогне на малките и средните компании да иновират и да се развиват. Големите си имат връзките и възможностите, а когато те си тръгнат, малките и средните изпитват трудности. От друга страна, и лабораториите например не са свикнали да работят с такива компании. Проектът набира сила и финансиране. В началото Моран и колегите му посещават компании и ги убеждават да опитат сътрудничество с университета. През 2005 г. обаче правителството на Валония решава да въведе "План Маршал", който да съживи икономиката. В него се определят насоките, в които ще се влагат максимални усилия и средства - биотехнологии и фармация, селско стопанство, транспорт, машиностроене и аеронавтика. Създадени са пет клъстера, където фирми в тези области да взаимодействат една с друга и с университетите и са отделени над 400 млн. евро за развитие, инвестиции и изследвания. "Сега работим на базата на тези клъстери, където компаниите са поканени да участват", казва Моран. "Вече сме 50 души и имаме 2.5 млн. евро бюджет от европейски фондове, местното правителство и от собствени проекти."

Планът предвижда облекчени условия за създаването и финансирането на нови компании в тези клъстери и мотивирането на професори и изследователи да участват в тях. Сътрудничеството е взаимноизгодно - фирмите получават достъп до експертизата и изследванията на университетите, учените работят в лаборатории с прекрасна техника, а студентите - възможност за бързо намиране на работа по специалността. Миналата седмица клъстерът по аеронавтика стана един от петте

³ Източник: Вестник „Капитал”, 5 ноември 2010 г.

официални партньора на Европейската космическа агенция.

Финландски опит в иновативно сътрудничество⁴

През 2010 г. три висши училища от Хелзинки решават да опитат нещо нестандартно. Университетът по изкуства и дизайн, технологичният университет и училището по икономика и бизнес администрация се сливат. Новият университет, който носи името "Аалто" (по името на видния финландски дизайнер), иска да даде простор на идеите на студентите си - дизайнери, инженери и икономисти, които се срещат и разменят опит и мисли в три общи лаборатории. Наричат го "опрашване на идеите" и бизнесът го харесва много. Все пак Apple използва съчетание от инженерен талант и дизайнерски гений, за да стане една от най-успешните компании в света. "Аалто" трябва да е академичният еквивалент. "Идеята не е само да имаме три висши училища в едно, а да правят неща заедно, да имат полза един от друг", казва Мирела Лаахтемаки от отдела за корпоративни връзки на новия университет. Тя признава, че е имало съпротива и недоволство от някои в ръководствата на трите университета, но проектът е бил задвижен от министерствата на образованието и финансите и подкрепен от корпорации като Nokia и Kone. За ректор е избран външен човек - Туула Теери от кралския институт по технологии, а ръководител на настояществото е изпълнителният директор на Kone. "Ние определяме сами програмата си, казва Лаахтемаки, но не сме най-добрите във всичко - нито в света, нито дори във Финландия. Ето защо търсим сътрудничество. Има много добри големи индустриални организации например, които помагат." Държавата също помага - поне в началото. В момента университетът работи активно по набирането на средства, защото обещанието от правителството е до лятото на 2011 г. да умножи събраното по 2.5. Тъй като целта е 200 млн. евро, в "Аалто" се надяват догодина да разполагат с половин милиард за дейностите си и за изследвания.

3. Практики за изграждане на стратегически партньорства между двугодишните висши училища в САЩ и представители на местния бизнес.

⁴ Източник: Вестник „Капитал“, 5 ноември 2010 г.

Изграждането на устойчиви връзки с местния бизнес е от важно значение за постигане на целите, които американските висши училища си поставят като приоритетни. Традиционно в своята мисия, например, двугодишните висши училища посочват изграждането на конкурентноспособни кадри, притежаващи знания, умения и компетенции в съответствие с постоянно променящите се пазар на труда и бизнес среда с цел изграждане на успешна индивидуална кариера и постигане на по-добро обществено развитие.

Двугодишните висши училища осъществяват връзки с бизнеса на различни нива и в различна форма. На първо място като добра практика можем да посочим инициативите на ниво програма или катедра за въвличане на представители на бизнеса в процеса на разработване и осъвременяване на академичното съдържание на отделните програми и формулирането на резултатите от обучението по дадена двугодишна програма.

Формата, в която това се осъществява, са различни и включват **формиране на работни групи с участието на представители на бизнеса и на дадена програма с цел регулярни консултации по отношение на учебната програма**. В работните групи, които се формират в рамките на бизнес програмите в Community College of Denver и заседават регулярно, представителите на бизнеса имат мнозинство, което означава че позицията на бизнеса има водещо значение при подготовката на учебните програми.

Друга широко прилагана практика е допитването до представители на бизнеса под формата на анкети и проучвания относно мнението им по различни проблеми, свързани с актуалността и адекватността на учебните планове, както и относно очакванията им от кадрите, придобили двугодишна диплома за висше образование на пазара на труда.

В рамките на изградените партньорства между бизнеса и двугодишните висши училища в САЩ се организират лекции и срещи на бизнеса със студенти от университети.

Освен на ниво програма и катедра възможности за пряк контакт на студентите с представители на бизнеса се осъществяват и в рамките на форуми като кариерни дни и трудови борси с участието на бизнес представители и работодатели, организирани от **кариерните центрове (Career centers)**, изградени в рамките на двугодишните висши учебни заведения. Освен организирането на стажове в различни фирми и

предприятия кариерните центрове традиционно консултират студентите по теми, свързани с бъдещата им професионална реализация.

Паралелно с кариерните центрове в голяма част от двугодишните висши училища има изградени **центрове за продължаващо обучение**, които организират и провеждат тренинги, курсове и програми за професионално и личностно развитие, предназначени за работещи, работодатели и представители на бизнеса. Такива практики има в Owens Community College: Workforce and Community Services; Santa Fe Community College: Workforce development office; Cincinnati State Technical and Community College: Workforce Development Center.

Предоставяйки възможности за продължаващо обучение и учене през целия живот за работещи и представители на бизнеса, двугодишните висши учебни заведения не само имат достъп до допълнително финансиране, но и създават устойчиви връзки с представителите на местния бизнес и общността.

Като добра форма за сътрудничество с бизнеса в Santa Fe Community College може да бъде посочено създаването на **Център за развитие на малкия бизнес** (Small Business Development Center), създаден съвместно с независимата агенция към федералното правителство за подкрепа и защита интересите на малкия бизнес U.S. Small Business Administration.

Целта на центъра за развитие на малкия бизнес е подкрепа и подпомагане на бъдещи предприемачи или на собственици на малък бизнес. Центърът играе роля на център по предприемачество и извършва услуги четири основни вида услуги: консултантиране, обучения, извършване на прочвания и оказване на техническа помощ. Други двугодишни висши училища като например Community College of Denver също имат развити механизми за стимулиране на предприемаческия дух и подпомагане на местния малък бизнес в рамките на дейността на центъра за кариерно развитие (Career Development Center) към колежа.

4. Практики за изграждане на стратегически партньорства между български висши училища и представители на местния бизнес.

На фона на добре изградените и работещи партньорства между университетите и бизнеса в САЩ, в България изграждането на работещи партньорства с бизнеса все още е в процес на развитие.

Една от добре развитата практика за партньорство между бизнеса и университетите, която успешно е приложена и в България е изграждането на кариерен център. Към повечето български университети и висши училища има изградени Кариерни центрове, чието основно предназначение е да направят връзката между студента и бъдещия му работодател, да съдействат на студентите в планиране на кариерата им. Проучване, публикувано на интернет страницата на Университетски кариерни центрове⁵ сочи, че към месец август 2010 г. от общо 52 акредитирани висши училища в България в 24 са изградени кариерни центрове. При общ брой студенти на тези висши училища 165 612 студента, членовете на кариерните центрове възлизат на 31 991 студента, което е 19,32%. Най-голям дял студенти, участващи в центровете за развитие на кариерата има в Технически университет Варна – 61,40%, следвани от Философския факултет на Софийски университет «Климент Охридски». На трето място е **Висше училище «Международен колеж» - Албена**, в което 51,22 % от студентите в дейността на кариерния център.

Данните, публикувани на Национален портал «Рейтингова система за висшите училища в България»⁶, сочат, че кариерния център на Висше училище „Международен колеж” - Албена за професионално направление „Туризъм” е получил максималната оценка от 100 точки и е класиран на първо място сред всички кариерни центрове в страната.

Център за развитие на кариерата при ВУМК

Предлаганите услуги от Кариерен център на ВУМК са :

- Предоставяне на информация за пазара на труд, за възможностите за професионална реализация и продължаване на образованието;
- Осигуряване на услуги по ориентиране и консултиране при избор на кариера;
- Организиране и провеждане на обучения, свързани с търсенето и кандидатстването за стаж и работа;
- Посредничество при организиране и провеждане на стажове и търсене на работа;
- Организиране на семинари, срещи с работодатели, дни на кариерата;
- Изследване на потребностите на работодателите от кадри с определени знания и умения;

⁵ Източник на информация: Интернет страница на Университетски кариерни центрове - <http://careercenters.staj.bg>)

⁶ Национален портал «Рейтингова система за висшите училища в България» - <http://rsvu.mon.bg/>

➤ Осигуряване на възможност за обмен на информация и обратна връзка за реализацията на младите хора на пазара на труда, както и за сферите с потенциал за развитие в професионалната им подготовка;

- Информация за фирми, професии, работни места;
- Интернет страници;
- Предоставяне на неформализирани услуги;
- Дискусии, свързани с кариерното развитие;
- Програмни продукти за избор на кариера;
- Кариерно образование;

Кариерният център подпомага процеса на търсене и предлагане на стажове и работа, предлага кариерно развитие и обучение на студенти по стратегии за търсене на работа и стажове и съдейства на работодателите, които търсят стажанти и нови кадри. Кариерният център подпомага студента през цялото време на търсене на стаж (подготовка за документи, списък на потенциални работодатели, подготовка за интервю, видео тренинг, симулации). Чрез кариерния център ВУМК поддържа постоянна комуникация с бизнеса и променящите се изисквания на пазара на труда. Кариерен център към ВУМК предоставя практически познания на студентите, свързани с тяхното кариерно развитие, като стратегии за търсене на работа, подготовка на документи за кандидатстване за стаж и работа, интервюта и други. За целта се организират различни практически семинари. Кариерният център организира стажантски програми, осъществява връзката между университета и бизнеса при организирането и провеждането на стажантски програми. Центърът организира дни на стажовете и кариерата. На работодателите се предоставя възможност да се срещнат със студентите и преподавателите по време на дните на стажовете и кариерата, а също така да съберат документи на потенциални кандидати за работа/стаж.

Кариерният център при ВУМК организира целогодишно **презентации** на утвърдени туристически фирми като сред тях са РИУ хотели в Слънчев Бряг и Обзор, "Иберостар", както и "Мелиа Сол". На организираните срещи студентите имат възможност да се запознаят с условията и стандартите за работа, представени лично от работодателите. По този начин те се срещат с най-добрите образци и практики в бранша. В резултат, те имат избор на място за работа между най-добрите, а работодателите могат да са сигурни, че ще имат заинтересовани и мотивирани бъдещи кадри. В повечето случаи тези срещи се осъществяват по инициатива на Кариерен Център, както и по запитване на самите работодатели, които убедени в качеството на предлаганото от ВУМК образование, търсят съдействието на центъра.

Важна дейност на кариерния център е **уведомяването на студентите** за всички други възможности, които постъпват като информация. Освен информационното табло, където се

обявяват актуалните офери, по електронен път всички регистрирани в кариерния център получават интересуващата ги информация. На Интернет страницата на ВУМК - www.vumk.eu в секция Кариерен център също се обявяват всички възможни обяви за стаж и работа. Периодично студентите попълват анкети за дейността на кариерния център за това доколко той им помага да намерят удовлетворение в работата.

За последната една академична година предлаганите стажове в чужбина се увеличават почти двойно. Последните предложения на Кариерен център за стажантски програми са в Ирландия, Кипър, Германия, Лондон, Испания, Холандия. Стажовете, които се предлагат са в областта на туризма и хотелиерството, маркетинга и логистиката.

Друга важна дейност на кариерния център е **обучението на студентите** и съдействието при подаване на необходимите документи за започване на работа, като студентите имат възможност на място или по електронен път да получат информация относно необходимите формуляри за попълване.

Традиционно се **организира и Специализирана трудова борса** в сферата на туризма и туристическото обслужване, като се канят ученици и студенти, които са заинтересовани от работа в летните месеци, както и всички търсещи работа със сезонна и постоянна заетост. Обичайно борсата се провежда в края на месец март, преди началото на туристическия сезон. По време на борсата студентите имат възможност за пряко договаряне пет специалности в сферата на туризма. В резултат на проведената борса **58** студенти са наети на работа през последната година.

Кариерен център към Висше училище Международен колеж **провежда ежегодна кампания за набиране на нови членове**. AIESEC, като най-голямата международна студентска организация, която предоставя възможност на младите хора да открият и развият потенциала си и по този начин да окажат позитивно влияние върху обществото, сътрудничи на Кариерния център на ВУМК повече от година. В резултат на предложените от AIESEC възможности, студентите от 1-ви и 2-ри курс могат да работят по проекти, където да развият своите комуникационни и презентационни умения, да се научат да работят в екип, както и да ръководят такъв, да посещават конференции в страната и чужбина и да трупат опит, който да им е от полза за бъдещето кариерно развитие. Също така могат да заминат на стаж със социална насоченост в друга държава. Младежите от 3-ти курс и настоящите магистри от МВА имат възможността да заминат на професионален стаж в международна компания и да изберат между 106 страни.

Сред инициативите на кариерния център към ВУМК са още организиране на презентации на **"Студентската организация AIESEC и възможностите, които тя предлага за личностното**

и професионално развитие на българските студенти".

Естественият цикъл на AIESEC членството обикновено приключва с професионален стаж, който доразвива професионално завършващия студент и му помага да доизгради лидерските си умения, да опознае чужди култури, да обмени опит с нови хора. Студенти от България заминават на професионален стаж в някоя от останалите около 106 държави, където има офиси на AIESEC.

Доказателство за ефективността на работата на центъра, като инструмент за изграждане и поддържане на партньорство на различни нива – с университети и колежи от други държави, връзка между бизнеса и науката, съдействие за установяване на контакти между студенти и бизнеса са резултатите от анкетни проучвания, проведени през годините на съществуване на центъра, които са описани в приложената таблица:

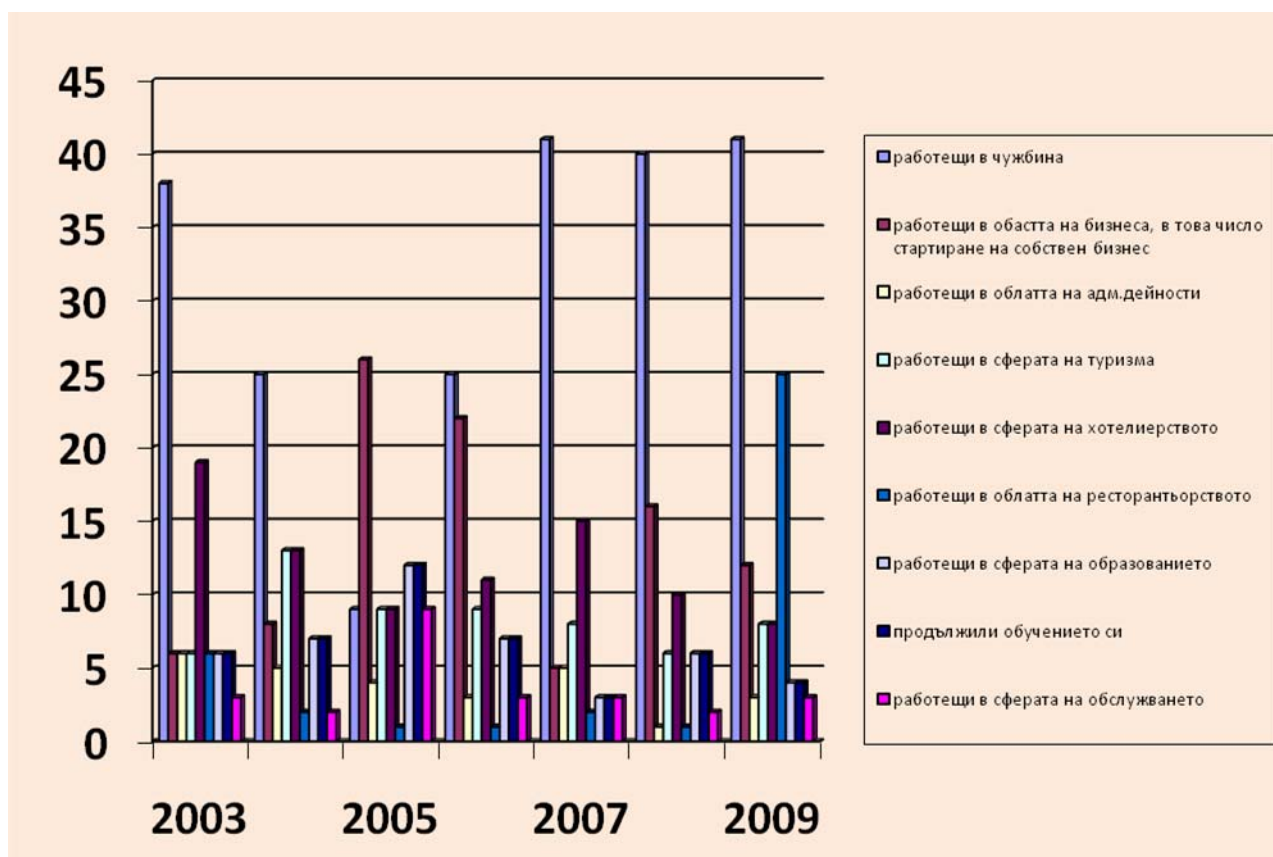
Таблица 1: Сравнителен анализ от дейността на Кариерен център към Висше Училище Международен Колеж:

Випуск	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Работещи в чужбина	38 %	25%	9%	25%	41%	40%	41%
Работещи в областта на бизнеса, в това число стартиране на собствен бизнес	6%	8%	26%	22%	5%	16%	12%
Работещи в областта на административните и обслужващи дейности	6%	5%	4%	5%	5%	1%	3%
Работещи в областта на туризма;	6%	13%	9%	9%	8%	6%	8%
Работещи в областта на хотелиерството	19%	13%	9%	11%	15%	10%	8%
Работещи в областта на ресторантьорството	10%	25%	17%	19%	18%	18%	19%
Работещи в сферата на образованието	6%	2%	1%	1%	2%	1%	5%
Продължили обучението си;	6%	7%	12%	7%	3%	6%	4%
Работещи в сферата на обслужването	3%	2%	9%	3%	3%	2%	3%

В резултат на дейността на центъра е налице изключително успешна трудова

реализация на студентите от специалност Хотелски мениджмънт – професионално направление 3.7 Администрация и управление. Последващите проучвания сочат, че 100% от завършилите във ВУМК, работят или продължават обучението си в по-висока образователна степен. Резултатите от проведените проучвания за степента на реализация на студентите, завършили във ВУМК – Албена са нагледно показани в Графика 1.

Графика 1: Реализация на студенти на пазара на труда, в резултат на осъществени партньорства между студентските организации и бизнеса.

5. Партньорство между висши училища и бизнес организации на национално и регионално ниво.

Друг вид хоризонтални партньорства са партньорствата, изградени между висшите училища и компании на национално и регионално ниво. Интересен пример на такова коопериране между иначе конкуриращи се за студенти университети е кооперирането и изграждането на предприемачески центрове.

В Резолюцията на Европейския парламент от 20 май 2010 относно ново партньорство за модернизирането на университетите – диалог между университетите и бизнес

(2009/2099(INI)), точка 46 е посочено: «.....търговското предпримачество под различните му форми следва да се разглежда като една от професионалните алтернативи за младите абсолвенти и е необходимо институциите за висше образование да предоставят на своите студенти задълбочени знания за всички форми на предприемачество, включително за социалната и солидарна икономика, като ги насърчават да основават свои собствени дружества».

През последните пет години българските висши училища започват активно да работят и в посока подобряване на предприемачески умения на студентите. Ето защо висшите училища иницираха процес на изграждане на по-тесни връзки с бизнеса и подпомагане на бизнеса чрез иновативни предприемачески идеи на студентите. Българската държава отдава приоритетно внимание на развитието на предприемачеството чрез реализиране на различни национални и международни програми, в това число и финансирани от европейските фондове. Министерство на икономиката, енергетиката и туризма на Република България обявява ежегодно конкурси за създаване на предприемачески центрове в 4 висши училища в страната.

Практика за създаване на Междууниверситетски център за насърчаване на предприемачеството в Североизточен регион на планиране

на Република България.

Практиката се изразява в предоставянето на възможност на студенти от Североизточен район за планиране да стартират собствен бизнес, докато учат, благодарение на създадения през ноември 2009 г. **Междууниверситетски Център за насърчаване на предприемачеството**, инициран от ВУМК. Центърът по предприемачество предоставя възможността на студентите да презентират свой бизнес план за стартиране на собствен бизнес в сферата на производството или услугите пред фирмени мениджъри. Центърът осигурява форум от заинтересовани мениджъри, които могат да предложат ресурс и инвестиции за осъществяването на бизнес идеите на студентите. Центърът помага в намирането на финансови партньори; подпомага студентите да стажуват или да започнат работа в реална производствена среда и др. Новата структура разчита на партньорството между Висше училище Международен колеж, Техническият Университет – Варна, Добруджански технологичен колеж, Добруджанският земеделски институт, Шуменският университет, Русенски университет „Ангел Кънчев”, както и на учебни структури в гр. Шумен, Силистра и Търговище, където са изградени и локални центрове. Междууниверситетският център

обединява усилията на екип от преподаватели от пет университета и дава възможност на широко изградената си мрежа от локални центрове да подпомагат както студенти, така и стартиращи предприемачи от Североизточна България.

6. Партньорство между университетите и бизнеса чрез осигуряване на възможност за студентски практики.

В посланията на Лисабонския договор за подпомагане на предприемачеството във висшите училища е лансирана идеята за създаване на експериментални учебни лаборатории за начинаещи бизнеси. Създаването на учебно-тренировъчни фирми за придобиване на практически умения е застъпено и в българската образователната политика за развитие на средното образование. Отличителна черта на обучението на българските висши училища и университети е все още дълбоката откъснатост на обучението от практиката.

Показателни в това отношение са резултатите от проведено проучване на ВУМК с фокус група от представители на местните власти и бизнеса относно тяхната оценка на възможностите за въвеждане на краткосрочно висше образование в България и ролята на партньорството между висшите училища и бизнеса в тази насока⁷. Резултатите от проучването показаха следното: 51% от анкетираните фирми изразиха категорично нежелание да осъществяват по-регулярно връзки с университетите, като това бяха предимно фирми от областта на производството и търговията. 68% от анкетираните фирми в сферата на консултантски и бизнес услуги заявяват желание за сътрудничество, но без финансови ангажименти като отпускане на стипендии или обучение по поръчка на възложител. Основните изводи от дискусията показаха, че българският бизнес не прави разлика между отделните образователни степени, дали младият специалист е „професионален бакалавър”, “бакалавър” или “магистър”, а определящи за представителите на бизнеса са уменията и компетенциите, които са придобили младите хора в процеса на следването си. Препоръките, които участниците направиха, бяха следните:

- Да се организират по-често и регулярно срещи между бизнеса и университетите;
- Да се въведе практика на стажуване и практическо обучение в реални производствени условия на студентите;

⁷ Проучване от 30.03.2009 в град Добрич с представители на 16 бизнес организации от сферата на производство, търговия, консултантски услуги и други бизнес услуги

- Да се провежда периодично анкетиране и поддържане на обратната връзка с представителите на бизнеса относно нуждата от обучени кадри за различните икономически сфери;

Интервюираните представители на бизнеса изразиха категорична подкрепа на въвеждане на краткосрочен цикъл на висше образование в рамките на бакалавърската степен. Проучването още веднъж показва, че партньорствата между университетите и бизнеса в България все още са формализирани в по-голямата си част и тепърва ще дадат своето положително влияние за развитието на висшето образование.

Въпреки това не са рядкост партньорствата, които имат и реално отражение върху качеството на образователната дейност на висшите училища. Иновативен тип партньорства с бизнеса в този аспект е развило ВУМК освен чрез работата на кариерния си център и чрез изградената широка мрежа от учебно-производствени фирми и структури, в които обучаемите провеждат практика в реални условия.

Добър модел на работещо партньорство в областта на туризма е изграждането на учебни хотели и ресторанти, в които наред с практическите си занятия, студентите участват и в производствения процес като готвачи, администратори, управители на хотели и ресторанти.

Практика в изграждане на ефективно партньорство между местна власт, бизнес организации и висше училище за управление на туристически комплекс

ВУМК реализира успешно партньорство между местната власти, бизнес организации и висшето училище за управление на туристически комплекс в Добрич, България. Комплексът се състои от Летен театър с 2000 зрителски места, два ресторанта и хотелска част. Със сключване на концесионен договор с Община град Добрич, през 2002 година Висше училище Международен колеж поема управлението на туристическия комплекс. Комплексът се управлява от студенти, Летният театър се маркетинга от студенти , а в ресторантите студентите провеждат практическото си обучение. Наред с полагането на задължителни практики, на студентите им се предоставя възможност да работят като главни готвачи, сервитьори и администратори. Освен, че придобиват практически умения в процеса на следване, моделът на управление чрез студенти дава възможност на висшето училище да направи оценка върху качеството на учебните планове и необходимостта от модернизиранието им, като се отчетат потребностите на бизнеса и се вземат предвид тенденциите за развитие на

бизнес средата.

Формата на партньорствата между висшите училища и бизнеса може да бъде различна – както създаването на съвместни търговски дружества, така и сформирание на сдружения с нестопанска цел и други форми, в които висшето училище участва като равностоен партньор наред със стопанските субекти.

7. Партньорство между университетите чрез изграждането на партньорски мрежи.

Резултатите от проведеното он-лайн проучване на **52 висши училища** в България показва, че няма нито едно висше училище, което да не е посочило, че участва в партньорски мрежи с други университети, както и че имат установени двустранни партньорски взаимоотношения с други университети.

Хоризонталните партньорства/сътрудничества между българските университети, са предимно два типа:

- Партньорства, създадени между български и чуждестранни университети с цел създаване на възможности за обмен на преподаватели и студенти, участия в научноизследователската дейност чрез съвместни разработки и партньорство в областта на научните изследвания или европейски и други проекти, както и партньорства с цел създаване на добри условия за провеждане на студентски практики и стажове в партньорския университет, изготвяне на съвместни научни публикации и др.

Изследванията сочат, че всеки български университет има сключени средно по 15-20 договори за партньорства от такъв тип, от които минимум 12-13 са договори за партньорства с европейски университети, както и с университети от Русия, Украйна, Япония, Корея, САЩ. За сравнение на интернет-страницата на Софийски университет „Св. Климент Охридски“, са посочени съвместни партньорства на университета с 63 университета и други организации в световен мащаб.

Българските университети имат вече натрупан опит и в създаването и развитието на партньорства в рамките на европейските програми Еразъм и Леонардо да Винчи. Почти всеки български университет е сключил партньорски споразумения с повече от 20 европейски университета с цел създаване на условия за мобилност на студенти и

преподаватели. Партньорствата от този тип се осъществяват главно на основата на социалните ползи и иновациите, но в известна степен засягат растежа, увеличаване на пазарния дял или намаляване на разходите на университета. Въпреки, че тези партньорства са от полза за студентите и преподавателите, те нямат решаващо значение за подобряване качеството на висшето образование и осигуряване на оптимални условия за мобилност на студенти и преподаватели. Така изградените мрежи от партньори са изключително демократични. В тези мрежи университетите не обединяват ресурси и ноу-хау, а всеки университет има свои стратегически цели на развитие, които не се доближават до целите на партньора. Не рядко тези партньорства са сключени с цел най-вече съвместно участие на преподавателския състав в научни конференции или разработка на научни проекти. Един от най-характерните модели на осъществяване на образователни сътрудничества в рамките на университети от различни европейски страни, инициирани в рамките на Европейските образователни програми за мобилност на студенти, научни изследвания, учене през целия живот.

8. Практики на сътрудничество между европейски институции с цел мобилност на студенти и преподаватели.

Резултатите от сравнителното проучване на EURASHE от 2003 година на краткосрочния цикъл във висшето образование в различните европейски страни, сочат като най-чест източник на финансиране на студентска и преподавателска мобилност програмите Еразъм и Леонардо да Винчи, допълнени от възможности в рамките на програма Младеш и Коменски. Липсват данни за броя на мобилности по програма Еразъм, реализирани от студенти, участващи в краткосрочния цикъл на висше образование в Европа, защото статистическите данни относно профила на студентите, участващи в програма Еразъм, обикновено посочват областите на знание, по които те се обучават, като разграничават обучението на ниво бакалавър и магистър. Съгласно правилата на програма Еразъм мобилност с цел обучение или практика може да бъде реализирана от студенти, записани поне за втори курс, т.е. за разлика от студентите, обучаващи се в три или четиригодишни бакалавърски програми студентите в двугодишните програми, които не планират продължаване на обучението си в рамките на бакалавърска програма, имат на разположение само два семестъра, през които могат да планират и осъществят мобилност. Въвеждането на европейската система за трансфер на кредити (ECTS), както и въвеждането на дипломното споразумение (Diploma Supplement) улесняват процеса на мобилност и гарантират прозрачност.

В рамките на програма „Учене през целия живот”, както и в програмите, ориентирани към партньорства с висши учебни заведения в страни извън Европейския съюз като Атлантис и Темпус съществува многообразие от потенциални възможности за създаване на устойчиви академични партньорства.

Освен създаването на чуждестранни партньорства в рамките на споменатите програми, висшите училища, предлагащи двугодишни програми, си сътрудничат и с образователни институции в рамките на страната. Като добра практика може да бъде посочена мрежата ADIUT във Франция, която обединява директорите на т.н. Instituts Universitaires de Technologie, институциите, представляващи част от различни френски университети, които предлагат двугодишни програми, водещи до придобиване на т.н. Diplôme Universitaire de Technologie. Подобни мрежи има създадени и в други европейски страни като например Португалия, Дания, Словения. Обединяването на висшите училища, предлагащи двугодишни програми в рамките на висшето образование, в различни асоциации и мрежи не само създава устойчиви партньорства между тях, но и им помага да защитават по-убедително своите интереси в обществото.

Добра практика в реализиране на стратегията за международно сътрудничество на българските университети е използването на възможностите на програмите Еразъм, Леонардо да Винчи, Темпус и др. освен за мобилности на студенти и преподаватели, така също и за създаване на съвместни програми, завършващи с двойни дипломи.

На фона на изключителното многообразие от академични партньорства с чуждестранни университети, партньорствата между българските университети в хоризонтална плоскост са все още слабо развити. Българските университети все още „воюват” един срещу друг за привличане на повече студенти, а не правят опити за установяване на сътрудничат чрез създаване на все по-качествени учебни програми и модернизиране на процеса на обучение.

Друг тип партньорства между университети на един и същ образователен пазар, създадени с цел реално да се оптимизират разходите на университетите, да се използва съвместно академичния и научен потенциал на университетите все още в България не са създадени. Понастоящем българското правителство разработва **Стратегия за обединение на българските университети**, чрез която да се осъществят обединения под формата на федерации, в които университетите запазват своята идентичност и самостоятелност, но обединяват ресурси, използват съвместно и по-ефективно академичния състав, провеждат съвместни научни изследвания и др. С планираната промяна в законодателството в областта на висшето образование ще

бъдат решени важни аспекти от съвременните иновативни стратегически партньорства между университетите в България.

Практика за изграждане на междууниверситетско партньорство на регионално ниво между Университет „Проф.д-р Асен Златаров” – Бургас и ВУМК

В процеса на все още недостатъчно развитото между-университетско партньорство на български университети, Висше Училище Международен Колеж успя да инициира и развие успешно дългогодишно сътрудничество партньорство на хоризонтално ниво с Университет

„Проф.д-р Асен Златаров” в гр.Бургас⁸. Въпреки очевидната разлика във вида на двете висши училища – едното частен колеж от системата на висшето образование, обучаващо студенти до ОКС „Професионален бакалавър” с 1400 студента, другото държавен университет, обучаващ до степен „магистър” с над 13 000 студента, двете висши училища въведоха първия за България модел на съвместно обучение.

В резултат на усилията на двата университета се създаде **Международен Образователен Университетски Център**, чрез който за първи път в Бургас стартира англоезично бизнес обучение. Програмите за обучение са акредитирани от University of Wales Institute Cardiff - UK, който е стратегически партньор на Висше училище Международен колеж. Университетът „Проф.д-р Асен Златаров” в гр.Бургас притежава отличен кадрови потенциал и материална база за осъществяване на англоезичното обучение на студентите, поради което бе избран за партньор от ВУМК. Програмата стартира през 2010 г., и реалните резултати и анализ от нейното осъществяване би могъл да се извърши след една година. С тази инициатива се постави началото на обединяване на ресурси за предлагане на качествено нови образователни продукти за България.

9. Сдружаване на частните висши училища в България.

Друг съвременен пример на изграждане на сътрудничества в резултат на въздействието на външни фактори е сдружаването на частните висши училища в България.

⁸ Източник: Университет „Проф. д-р Асен Златаров” – Бургас, <http://www.btu.bg/>

През 2003 година в гр. Варна е учредена Асоциация на частните висши училища, чиито основни цели са: 1. Формиране и изразяване общата воля и позиции по въпроси на частното висше образование в България; 2. Оказване съдействие на компетентните органи за изграждане и осъществяване на национална и регионална политика в областта на висшето образование в България; 3. Сътрудничество и оказване на съдействие за приобщаването на частните висши училища в Европейското образователно пространство и др.

Сред създателите на първото в страната Сдружение "Асоциация на частните висши училища в България" са: Варненски свободен университет "Черноризец Храбър", Нов български университет, Бургаски свободен университет, Американски университет в България - Благоевград, Частно висше училище "Международен колеж" – Албена, Частно висше училище по застраховане и финанси – София, Международно висше бизнес училище – Ботевград и други.

На 11 февруари 2010 г. "Асоциация на частните висши училища в България" инициира подписването на **Харта за социално отговорно партньорство и модернизирание на висшето образование**. Хартата е подкрепена от Националното сдружение на общините в България, Асоциацията на индустриалния капитал, Съюз за стопанска инициатива и други и е изготвена в отговор на предложените от Министерство на образованието, младежта и науката образователни реформи. Обединението на частни университети от различен мащаб, заедно със стопански и синдикални структури е в отговор на готвената реформа във висшето образование и несъгласието на частните висши училища с предложениия проект на нов Закон за висшето образование. Тази практика е един от случаите на хоризонтално обединяване на университети с цел защита на общите им интереси и изпълнение на стратегиите им за развитие.

II. ЧАСТ

ИНОВАТИВНИ СТРАТЕГИЧЕСКИ ПАРТНЬОРСТВА С ЦЕЛ СЪВМЕСТНО ОБУЧЕНИЕ, ТРАНСФЕРИРАНЕ НА ОБРАЗОВАТЕЛНИ КРЕДИТИ, НАДГРАЖДАНЕ НА ОБРАЗОВАТЕЛНАТА СЪЛБИЦА ДО ОБРАЗОВАТЕЛНИ МРЕЖИ - ВЕРТИКАЛНИ ПАРТНЬОРСТВА

1. Вертикални партньорства в областта на висшето образование.

Изграждането на *вертикалното сътрудничество* се подчинява на същите правила и постановки, както при хоризонталния тип партньорства. При него партньорите взаимно се допълват и надграждат. Добър пример за вертикално партньорство в сферата на висшето образование са именно партньорствата между коледжите, предлагащи две и тригодишно обучение и партньорствата, позволяващи надграждане на това обучение в партньорските университети. Съществуването на системата за трансфер на кредити е един от механизмите, правещи възможно и предпоставящи създаването на такъв вид сътрудничества.

В наръчникът ще представим добри практики на изградени партньорства в областта на трансферирането на образователни кредити, както и на съществуващите различни модели на сътрудничества между държавата, местните власти и коледжите/ университетите/ в различни страни.

През 2009 г. Европейската комисия поръчва на Европейска асоциация на висшите училища (EURASHE), в качеството ѝ на консултативен член на Болонския процес, да изготви ново изследване, което има за цел да проучи постигнатия напредък в сферата на краткия цикъл на висше образование сред европейските страни и да надгради проучването на образователните експерти Магда Кирш и Ив Бернар (Educonsult) от 2003 г. Окончателните резултати от най-новото проучване ще бъдат публикувани в края на 2010. Въпреки трудностите при попълването на онлайн анкетите, експертите разполагат с резултатите от 65 включили се до момента институции за висше образование и 23 европейски министерства на образованието.

Проучването на EURASHE разкрива, че трите големи цели на краткосрочния цикъл на висшето образование е по-нататъшна професионална специализация, фокусирана върху намирането на работно място; кратко професионално обучение, което не е свързано с предходно образование или подготовката за степен бакалавър. По-голямата част от висшите учебни заведения предлагат както редовно, така и задочно обучение, което в повечето случаи продължава две години. Търговската палата, синдикатите и агенциите по заетостта са най-често срещаните социални партньори на учебните институции, предлагащи кратък цикъл на висше образование. Най-голяма роля синдикатите и браншовите организации имат при разработването на учебното съдържание и професионалните профили.

Участието на различните компании в дизайна и реализацията на краткия цикъл на висше образование е различно. Зад това сътрудничество стои идеята за образователен подход, фокусиран върху работодателя и уменията, които ще се необходими за адаптиране в работна среда. Съществуват примери за тясно

сътрудничество между работодателите и краткия цикъл на висше образование в Австрия, Дания, Франция, Великобритания и др., но съществуват и примери за по-слабо сътрудничество в Норвегия, Румъния, Швейцария, Турция.

Липса на всякакво сътрудничество между професионалните организации и институциите, предлагащи степен ISCED 5B, се наблюдава в **България, Чехия, Унгария**. Измежду професионалните организации, които имат най-значимо участие в разработването на учебно съдържание за степен ISCED 5B, са Търговската камара (в Австрия, Дания, Италия, Ирландия, Литва, Латвия и др.); синдикатите (в Италия, Швеция, Турция, Великобритания); други работодателски и браншови организации (в Северна Ирландия); или местен консорциум от колежи (Шотландия).

В 11 от общо 17 проверки, извършени от EURASHE/Educonsult, е очевидно как учебната програма за степен ISCED 5B е насочена главно към практически занятия, а в 6 от случаите е комбинация от практика и теория. Във всичките 17 проверки се оказва, че обученията се съгласуват като времеви график с обучаемите, като в 9 от тези случаи се предлагат отворени и дистанционни тренинги, чрез Интернет и он-лайн обучение. Предпочитаните специалности за кратък цикъл на висшето образование според допитаните европейски ведомства, са бизнес науки, администрация, хотелски мениджмънт и кетъринг и информационно-компютърни технологии (ИКТ).

Преходът към бакалавърска степен става по следните начини. 11 от общо 16 респонденти са отбелязали, че чуждестранните студенти, които са преминали краткосрочна форма на висше образование (отговаряща на Ниво 5), е възможно при определени условия да преминат към бакалавърска степен (Ниво 6 от ЕКР). Една четвърт от попитаните висше образователни институции в Европа са въвели специални програми с допълнителна „мостова“ година, предлагаща преход от 60 кредита към бакалавърска степен. На въпроса доколко професионалният опит се приема за кредит при преминаването от кратък цикъл на висше образование към степен, в 6 от случаите този опит се взема предвид, а в други пет – не. В 10 от анкетираните европейски висши училища не съществуват предходни курсове към обучение за бакалавър. Половината от респондентите подчертават, че мнозинството студенти не преминават към обучение за степен. Но в по-голямата си част висшите училища признават, че има наличие на законови правила за преминаване от краткосрочна форма на висше образование към бакалавърска програма в техните държави.

Заклучението на Кирш и Бернар е, че краткосрочното образование е липсващата спойка между Ниво 4 и Ниво 6 от Европейската квалификационна рамка. Институциите, които предлагат краткосрочно висше образование, са изградили като организационен приоритет интернационализацията чрез издаването на кредити, дипломно приложение (Diploma Supplement), участие на преподавателите и студентите в програми за мобилност и партньорски проекти с чуждестранни университети.

2. Опитът на университети в САЩ в изграждане на академични партньорства с цел трансфериране на образователни кредити.

В Съединените щати краткосрочните форми на висше образование се предлагат основно от обществените колежи (community colleges). Степените, които се придобиват след преминаване на кратък цикъл на висше образование, са Associate's degrees: Associate in Arts (AA), Associate in Science (AS) или Associate in Applied Science (AAS). В САЩ съществуват и по-краткосрочни програми, завършващи със сертификати.

През последните 10 години броя на получените пред-бакалавърска квалификация (sub-baccalaureate) в САЩ е нараснал с 30%. Издаването на *Associate* степени се е увеличило с 28%, а на сертификати за квалификация – с 33%. Като процентно разпределение за десетгодишния период повече от половината степени, получени след преминаване на краткосрочни програми, са съотнесени до голяма степен към търсенето на работна ръка от компаниите.

Една от основните функции на обществените колежи в САЩ е осигуряването на преход към бакалавърска степен. Предоставянето на първите две години обучение като подготовка на студентите за трансфер към четиригодишни колежи е причината за появяването на двугодишния американски колеж в началото на 20-ти век⁹. Съществуват различни модели на преход, като традиционният модел на преминаване от двугодишна към четиригодишна образователна институция, се изразява в две основни разновидности.

Първият модел е трансфер на студентите от степен Associate in Arts (AA) или Associate in Science (AS), още преди да се получили тази двугодишна степен. Статистика показва¹⁰, че от 24% студенти в двугодишни институции, които са се записали с намерението да се прехвърлят за степен бакалавър, половината (12%) действително са се прехвърлили. Проучванията сочат, че завършването на Associate's

⁹ Източник: Сланчева, 2007 г.

¹⁰ Berkner, Lorn and Clune. 2000. Beginning Postsecondary Student Longitudinal Study

degree увеличава вероятността за успешно дипломиране в степен бакалавър в бъдеще.

Втората разновидност е трансфер на студентите от непреносима степен като Associate in Applied Science (AAS) или от курсове за медицински сестри, бизнес мениджмънт или офис мениджмънт към 4-годишен колеж. Разучени са различни подходи сред четиригодишните колежи в приема на студенти, преминали курсове с непреносими степени. Така например 72.6% от преминалите курсове с непреносими кредити от 26 калифорнийски обществени колежи са успели да се прехвърлят в системата на Калифорнийския държавен университет, а други 26.75% - в Университета на Калифорния.

Трета разновидност е нетрадиционният модел на прехвърляне от четиригодишна образователна институция в обществен колеж, известен като „обратен студентски трансфер” или „спускане надолу” (“drop downs”)¹¹. Процентът на студентите, преминали обратен трансфер е различен за различните институции, но средно той се равнява на 13%. Съществува и фактът, че значителен процент колежани могат да се запишат в повече от един колеж – модел, известен като „многократен трансфер” или „феномен на завъртането” (“swirling”). Докато се „завъртат”, някои от студентите в двугодишна образователна институция попадат в друг двугодишен колеж, преди да се запишат в четиригодишен или посещават повече от един двугодишен и повече от един четиригодишен колеж. Американската асоциация на обществените колежи разкрива, че 50% от получилите бакалавърска степен в национален план са се обучавали и в двугодишен колеж.

Друг модел на преход между дву- и четиригодишните колежи е т.нар. **„двоен обратен студентски трансфер”**, наблюдаван в случаите, когато студенти стартират обучението си в community college, прехвърлят се в четиригодишен колеж, а впоследствие отново се прехвърлят в community college.

Не на последно място, съществуват и студенти, които са едновременно записани в две институции, в които се придобива висше образование. Като част от системата за придобиване на висше образование се вземат предвид и броя на преминалите летни курсове. Различните модели на преход между институциите на висше образование, предлагащи различни степени, помагат на обучаващите се да получат степен за по-кратко време и да спестят от таксите за записване.

¹¹ Източник, Сланчева, 2009 г.

През 2001 г. Bradburn & Hurst провеждат национално проучване на различни студентски популации, за да проследят трансфера на обучаеми към държавни или частни институции, предлагащи четиригодишен курс на обучение за придобиване на образователно-квалификационна степен „Бакалавър”. Един от изводите, до които са стигнали социолозите е, че студентите, записали повече класове с преносими кредити за бакалавър, са по-информирани за бъдещите си образователни пътеки и най-често преминават към по-нататъшно обучение за по-горна степен. По-критично настроени учени смятат, че прехвърлянията от краткосрочна форма на висше образование в бакалавърски програми не подготвя правилно обучаемите за академичното натоварване и това се проявява в по-ниската успеваемост на тези обучаеми по време на следването им за бакалавър. Изследваният обаче показват, че представянето на студентите, получили Associate degree, рядко е проблематично при преминаването им в по-горна степен. Респективно, успеваемостта сред онези студенти, които са се прехвърлили в четиригодишен колеж, преди да са придобили Associate degree, е по-ниска по време на следването им в бакалавърска програма. В някои от случаите се забелязва и спад в успеха на прехвърления студент през първия семестър от четиригодишната програма.

Преходът от двугодишни в четиригодишни колежи е предизвикателство както пред академичния свят, така и пред държавата. Една от политиките за подобряване на диалога в тази посока включва:

- Индивидуални споразумения между обществените колежи и 4-годишните обучителни институции, отнасящи се за всеки един курс поотделно.
- Разработване на държавни споразумения за трансфер от Associate degrees в бакалавърски програми. В щата Охайо процентът на прехвърлянията между колежите е доста висок, но в щати като Калифорния, Ню Йорк, Северна Каролина, Флорида, Вашингтон, 4-годишните колежи не могат да съберат всички студенти, които желаят да се прехвърлят. През 2005 г. нийоркските колежи са отхвърлили 38% от кандидатите да се прехвърлят.
- Изработване на механизми за трансфер в бакалавър по приложни науки. Става дума за обществени колежи в щатите Флорида, Тексас и Юта, които са приспособили механизъм за издаването на собствена степен, известна като бакалавър по приложни науки от обществен колеж.
- Въвеждане на програми, издаващи дипломи с почести за онези студенти, които желаят да се прехвърлят в определени колежи или университети.

- Разработване на солидни системи за консултиране.¹²

Добре известен факт е, че възможността двугодишна степен, придобита в системата на висшето образование (*Associate degree*) да бъде призната като част от четиригодишната бакалавърска степен е сред водещите мотиви при избора на студенти да се обучават в двугодишни висши учебни заведения (*community colleges*). Трансферът на студенти от двугодишните към четиригодишните висши учебни заведения може да бъде осъществен в различен етап от обучението в двегодишните висши учебни заведения (след 1, 2 или 3 семестър), както и след придобиване на двугодишната степен. Този трансфер може се реализира в резултат на предварително установени практики и правила за пренос и признаване на кредити и периоди на обучение, установени на ниво учебни заведения или благодарение на личната мотивация и ангажимент на студента.

Съществува набор от процедури, които биват прилагани, в случай че студентът сам инициира трансфера си от двугодишно към четиригодишно висше учебно заведение, между които няма изградени механизми за сътрудничество в тази област. В този случай планирането на процеса на трансфер е изключителна отговорност на студента. Успешното планиране предполага обстойни предварителни консултации с приемащата институция, както и навременното уведомяване на институцията, където студентът се обучава към момента или е получил т.н. двугодишна степен на ниво висше образование. Важно е да се подчертае, че признаването на кредити или придобита двугодишна степен от институции с четиригодишни програми е възможно единствено, когато студентът се е обучавал в акредитирана институция. Най-често процедурите при самостоятелно инициран трансфер изискват институцията, където студентът се обучава или е завършил успешно двугодишен цикъл на обучение в рамките на висшето образование, да изпрати официално подробна информация за всички курсове и кредитите, които са били натрупани по време на обучението, включително информация за резултати от обучението, начините на оценяване и методиката на обучение. Тази информация бива най-често изпратена по официален път до Учебен отдел на приемащата институция, където екип в състав ръководителя на отдела, ръководителя на дадена програма и преподаватели по конкретните дисциплини обсъждат академичното съдържание и посочените резултати от обучението и вземат решение относно броя на кредитите, който може да бъде признат.

¹² Snejana Slantcheva-Durst, Asst. Prof., University of Toledo. 2009. *Short-Cycle Higher Education in the United State*.

Изключение от тази практика е автоматичното признаване на кредити, натрупани в рамките на обучението по общо образователни предмети, което може да бъде регламентирано на ниво щат. В щата Ню Мексико например Комисията по висше образование (New Mexico Higher Education Department) е одобрила списък с общообразователни курсове, които всички щатски висши учебни заведения признават автоматично при евентуален трансфер. Интересна практика е въвеждането от някои институции на процедура по обжалване на резултатите от решението на комисията, ангажирана с признаването на кредити на институционално ниво. В Santa Fe Community College например студентът може да подаде молба за преразглеждане на решението на комисията, изготвяйки и предоставяйки портфолио с подробна информация относно конкретния курс. В случай, че отново му бъде отказано признаване на кредитите, той може да се обърне към вицепрезидента на институцията с ресор учебна и академична дейност, който взема окончателно решение. Ако на студента не бъдат признати кредити по общообразователни предмети, фигуриращи в списъка, утвърден от Комисията по висше образование, той може да обжалва решението на институцията пред самата комисия. В случай, че комисията вземе решение в полза на студента, институцията се задължава да признае въпросните кредити, както и да възстанови на студента всички разходи, свързани с конкретния курс. Създаденото на ниво щат споразумение за задължително признаване на кредити не само създава общи стандарти, но и формат за сътрудничество между отделните институции в щата.

Подобна практика за регулиране на процеса на признаване на кредити в системата на висшето образование на ниво щат има и в щата Охайо, където през 1990 година Ohio Board Regents е разработил документ, въвеждащ политика за трансфер и признаване (Ohio Articulation and Transfer Policy) на кредити, който служи за нормативна база при трансфер на студенти от едно държавно висше училище към друго. Всички щатски висши училища в щата са приканени да подпишат това споразумение за разлика от независимите частни висши учебни заведения, чието участие е факултативно. Целта на това споразумение е да се сведе до минимум повтарянето на едни и същи общообразователни учебни дисциплини в процеса на обучение на един студент. Споразумението утвърждава списък от учебни дисциплини и модули (Transfer Module), чието признаване е автоматично при трансфер от едно държавно висше училище към друго. Този списък съдържа общи дисциплини като английски, математика, статистика, логика, изкуство и хуманитарни науки, социални науки, комуникация. Трябва да се отбележи, че макар признаването на кредити по посочените дисциплини да е автоматично, приемащата институция има право да постави допълнителни изисквания,

ако в учебен план на дадена програма фигурират общообразователни дисциплини, различни от тези, по които студентът вече е натрупал кредити. Съгласно споразумението за трансфер на кредити между щатските висши учебни заведения в Охайо студентът носи пълна отговорност при планирането на учебната си програма, преценявайки какви курсове трябва да посещава, ако планира трансфер в друго учебно заведение. Препоръчително е всеки студент в двугодишна програма да планира своето развитие в системата на висшето образование дългосрочно. В този процес той може да бъде съветван и подпомаган в избора си от преподаватели и служители на институцията от самото начало на следването си. В повечето американски двугодишни висши учебни заведения са изградени добре работещи механизми и структури за консултиране на студенти. Тази роля може да бъде изпълнявана от координатора на дадена програма, от ръководители на катедри, служители в учебен отдел или друго звено в администрацията или специално назначени за целта лица. Информацията относно възможностите за трансфер може да бъде получена и он-лайн на специализирания сайт **u.select**, където всеки може да се регистрира безплатно и да получи информация за курсовете и техните съответствия, изискванията на отделните програми, резултатите от обучението и т.н.

Създаването на отделно звено в администрацията в рамките на една институция, което се занимава с консултирането на студенти във връзка с възможностите за трансфер, е често срещана добра практика не само в двугодишните висши учебни заведения, но и в институциите, които се обучават студенти на ниво бакалавър. Така например в Metropolitan State College of Denver е **обособен офис, наречен Transfer Services Office, който обслужва изключително студенти**, които искат да продължат обучението си, след като са се обучавали в друго висше учебно заведение. Създаването на такъв офис в посочената институция е обосновано и от факта, че повече от 50% процента от новопостъпилите студенти всяка година са такива, които идват от друго висше учебно заведение. Офисът фасилитира процеса на студентски трансфер като оказва помощ и съдействие при кандидатстването и оформянето на документите, съветва студенти на други институции при избора им на кредити там с цел оптималното им признаване на по-късен етап при трансфера, осъществява срещи както с кандидат-студентите, така и с представители на институциите, където те се обучават преди трансфера, осъществява връзка между бъдещите студенти и преподаватели по програмите, към които те проявяват интерес.

За разлика от гореспоменатото споразумение за признаване на трансфер и признаване на кредити на ниво щат в Охайо, което има задължителен характер за всички щатски висши учебни заведения от щата (за двегодишните висши училища, както и за

четиригодишни висши училища и университети), в щата Колорадо като добра практика при изграждането на устойчиви партньорства може да бъде посочено **обединяването на всички щатски двегодишни висши учебни заведения в асоциация, наречена Colorado Community College System**. В нея членуват 13 учебни заведения, в които се обучават общо 117 000 студента и в този смисъл тази асоциация представлява най-голямото обединение на висши учебни заведения и рамка за сътрудничество в щата. Правилата и възможностите за трансфер на студенти, завършили тези учебни заведения, в щатските университети от Колорадо са фиксирани в документ, наречен Colorado Community College Common Core Curriculum.

Представените дотук различни споразумения на ниво щат, целящи регулирането на процеса на трансфер на студенти от един висше училище към друго имат задължителен характер за публично финансираните институции. Частните висши учебни заведения предлагат програми, водещи до придобиване на бакалавърска степен, също осъществяват прием на студенти след трансфер, предоставяйки възможности за признаване на вече придобити кредити. В тези случаи механизмите за трансфер на студенти биват утвърдени на институционално ниво в резултат на двустранни предварителни преговори с различни двугодишни висши учебни заведения. Някои от тези споразумения обхващат всички програми в двегодишното висше училище, водещи до придобиване на т.н. степени Associate of Science и Associate of Arts, други са концентрирани само върху конкретни програми, публикувани на Интернет страницата на Owens Community College: https://www.owens.edu/enroll_current/articulation.html.

Двустранните споразумения между отделните институции могат да бъдат рамкови, задаващи общите условия за сътрудничество в областта на трансфера на студенти, както и изключително прецизно формулирани, описващи в детайли условията за трансфер студент в дадена програма от едната институция към другата, като наименование на курсовете, брой кредити, които ще бъдат признати, резултати от обучението и т.н. Някои институции като например Santa Fe Community College имат изградена практика да сключват двустранни споразумения за трансфер на студенти приоритетно с институции от същия щат, т.е възможностите за трансфер, които се предоставят, са в границите на щата. Други двугодишни институции имат двустранни споразумения с институции извън местната община или щата.

Традиционно възможност за трансфер имат студенти, придобили двугодишна степен Associate in Science или Associate in Arts. Важно е да отбележим, че все повече четиригодишни висши училища създават практика за признаване на кредити,

придобити в рамките на програми, водещи до степен Associate in Applied Sciences. Така например програмата по Бизнес Администрация на Community College Denver, водеща до степен Associate in Applied Sciences гарантира трансфер и признаване на всички кредити, получени в рамките на общообразователните предмети, както и на три четвърти от кредитите, придобити по специализираните дисциплини.

Практика за мобилност на студентите

Като добра практика може да бъде посочен и фактът, че всички двугодишни висши училища публикуват на сайта си информация за възможностите за трансфер на студенти след придобиване на двугодишна степен. Предоставянето на такава информация е важно не само от гледна точка на прозрачността, която е важен елемент от културата на качество в дадена институция, но и защото наличието на многообразие от възможности за образователен прогрес и личностно развитие на студентите прави програмите привлекателни, а институциите желано място за бъдещите студенти. Не на последно място гарантирането на възможности за продължаване на обучението в бакалавърски програми след придобиване на двугодишна образователна степен в системата на висшето образование осигурява приемственост и континуитет на образователния процес и в този смисъл е съществен елемент от политиката на учене през целия живот.

Мобилността на студентите и преподавателите в рамките на висшето образование насърчава изучаването на езици и развиване на културна чувствителност сред предвижващите се от една учебна институция в друга, като по този начин стимулира конкурентността между институциите в европейското пространство за висше образование. Мобилността предоставя възможността за утвърждаване в международна академична среда на преподаватели и изследователи.

3. Моделът на партньорства в Университета в Толедо, щата Охайо, САЩ.

Поддържане на тясна връзка между местната индустрия и студентите е ключов компонент за ефективно развитие на работната сила в САЩ. Успехът на образователния модел на Университета в Толедо, щата Охайо, се дължи на факта, че на стратегията за висше образование на Толедо се гледа като на документ за

икономическо развитие на щата (McLean: 2010). Моделът на обучение в Толедо цели привличане на максимален брой студенти, достъп и качество на обучението, благодарение на приспособимите обучителни пътеки. Удовлетворението на местния бизнес и завишения брой internships (работни стажове) и обмени на кооперативни начала (coops) са задължително мерило за ефективността на университетската система на щата Охайо. От друга страна участието на общественици и политици в борда на директорите на университетите и колежаите, както и силните синдикати в някои от колежаите, играят предопределяща роля за постигането на качество и достъп на образованието в Охайо, както и за доброто взаимодействие между корпоративния и академичния свят. Сътрудничеството между всички заинтересовани страни е императив за регионалното развитие, включително и за създаването на пълноценни по замисъла си програми за кариерно разгръщане.

Практика на партньорство между всички заинтересовани страни в Толедо

Образователният модел на Толедо включва широко сътрудничество със социалните партньори, местните власти и другите академични институции с цел икономически напредък на региона/щата. Наблягането на новите икономически реалности, уповавайки се на историческата експертиза и опит на Толедо (каквото е традиционното стъкло производство и производство на авточасти), също са предпоставка за успеха на образователния модел на Толедо.

Ролята на **местния бизнес** е да идентифицира настоящото търсене на работна сила, най-активните сектори на търсене на работещи, както и да има визия за бъдещите потребности на регионалната икономика. Друга важна роля на компаниите е да предлагат работни стажове и други съвместни споразумения между академичните институции и реалната икономика (напр. с General Electric, P&G, фотоволтаични и „зелени“ компании и др.).

Ролята на **висшите училища** в региона е недвусмислена: да привличат студенти и то „правилните“ студенти (McLean: 2010), като в замяна на това предлагат подходящо разработени обучителни програми, които завършват или със сертификати, или със степени. Измежду релевантните програми са тези в Оуенс колидж като тренинга по инсталиране на слънчеви панели и техническа експертиза относно ветрогенераторите. Изключително важно е разработените учебни програми да съответстват на бизнес нуждите, като в тъканта на програмите се съчетаят „пазарното и философското предизвикателство“ (пак там).

Ролята на **държавата** е главно в субсидията, която отпуска за държавните колежи, като значимо допълнение към финансирането са отпусканите средства за научни

изследвания и за подобряване на състоянието на материално-техническата база, инфраструктурата, транспорта и логистиката в колежа. Държавата понякога директно пренасочва бизнес подкрепа към коледите под формата на кредити и безвъзмездна помощ, като все пак нейната роля е по-ограничена в сравнение с ролята на регионалната власт.

Щатът Охайо е създал единна и интегрирана система за (пре)квалификация на заети, която отговаря пряко на нуждите на работодателите и е наречена Ohio Skills Bank (буквално - Банка за умения на щата Охайо)¹³. Процесът на „банкиране“ е ръководен от академичен съвет в партньорство с министерството на развитието, министерството на труда и семейните отношения на Охайо, както и с партньори от най-развитите промишлени предприятия в региона. Сътрудничеството с работодателите е от ключово значение за превръщането на системата за висше образование в Охайо в двигател на икономическото развитие на национално ниво.

Значимостта на **регионалните власти** за развитието на местните колежи в щата се измерва с постигнатата степен на взаимодействие между академичните институции в региона и главно действащите индустриални компании. Ако местните управляващи са развили разбиране спрямо потребностите на бизнес общността, то те участват пълноценно в популяризирането на онези кариерни пътеки, които обслужват основните бизнес интереси на регионално равнище.

Не на последно място е ролята на **регулиращите университетската система в Охайо**¹⁴ е да насърчава висшите училища да отговарят на икономически нужди, както на местно, така и на федерално ниво. Важна задача на наблюдателните органи в образованието е да окуражават преносимостта на кредитите от една програма в друга, както и да признават обучението, от които не се придобива степен. Последната мярка позволява на работодателите да получат ясна представа за сферата на експертиза на обучаващия се, за неговите умения и компетенции, след като е преминал тренинг без получена степен.

Американската асоциация на обществените колежи активно популяризира международния обмен сред студентите в двугодишните институции, независимо в коя част на света и в каква специалност. Така моделът на американския обществен колеж

¹³ <http://www.uso.edu/aboutUs/index.php>

¹⁴ Университетската система на Охайо се състои от 14 държавни университета, 24 кампуса на университети извън щата, 23 обществени колежа и повече от 120 центъра за професионално обучение на възрастни. <http://www.uso.edu/opportunities/ohioskillsbank/index.php>

бе оценен и се репродуцира в други части на света като например сред европейските страни посредством Болонския процес.

Защо обществените колежи се считат за високоефективни? Една от причините е, че 65% от тях преподават по учебници, писани от бизнес специалисти и експерти от реалната икономика (recruitment literature). 75% от двугодишните колежи предлагат на студентите обучение в чужбина, които не отлагат завършването им. Всъщност, около 66% от обществените колежи в САЩ управляват обучителен обмен с чуждестранни институции, в които студентът получава преносими кредити, необходими за придобиването на по-нататъшна степен. И не на последно място, 92% от колежаите разполагат с отдел за международен образователен обмен, който разполага с езикова лаборатория и помощ във всякакви аспекти. Обучителни програми в чужбина предлагат почти една трета от въпросните колежи в САЩ, но само 10% от тях са изградили партньорства за работни стажове или възможности за взаимни услуги и партньорства (service opportunities). Все пак дори и в най-активните колежи едва 2% от студентите годишно се записват в чуждестранна програма.

Неоспорима е необходимостта от насърчаване на краткосрочните програми в чужбина и интернационализацията на учебните кампуси и учебната програма, смята Гретчен Карол, професор по мениджмънт и лидерство в Owens Community College (2010). Регионалните асоциации, акредитиращи двугодишното колежанско обучение, са приели стандарти и политики, с които да наставляват колежаите как да осъществяват плодотворно международни партньорства¹⁵. От своя страна много от двугодишните колежи промениха уставите си, като прибавиха опции за чуждестранно обучение за студентите си в стремеж да глобализират знанията им. Така например Американското събрание на колежанските бизнес училища (American Assembly of Collegiate Schools of Business) прие насоки за акредитация на бизнес училищата, с които да ги стимулират систематично да осъвременяват учебните си програми в крак с международните изисквания. Специално за двугодишните институции, Колегията включва в стандартите си разширяване на глобалната перспектива на студентите чрез изучаване на международната бизнес среда в учебните планове на бизнес колежаите. Ето какво се казва в стратегически документ на Американската асоциация на обществените колежи по отношение на международното образование: *„За да се осигури добруването на*

¹⁵ Програмите на обществените колежи са акредитирани от регионални и професионални сдружения. Институционалната акредитация се дава от една от шестте регионални акредитиращи организации, която покрива региона на определен колеж. Най-голямата е Северно-централната асоциация на колежаите и училищата, която акредитира и висшите училища в щата Охайо.

нашата общественост, местните колежи трябва задължително да произведат граждани с развита межкултурна и глобална компетентност. За изпълнението на тази задача обществените колежи трябва да гарантират: актуализация на учебните планове в съответствие с международните изисквания; межкултурни дейности и развиване на културна чувствителност; чуждоезикови обучения и изследвания на културата на различните етноси. В допълнение към това Асоциацията препоръчва изпращане на студентите на обмен в чужбина; възможности за професионално развитие; предоставяне на техническа помощ за чуждестранни бизнес компании и индустриални предприятия; организиране на местни, държавни и международни форуми и привличане на чуждестранни студенти. Правителството във Вашингтон подкрепя всички тези инициативи посредством международната си образователна политика, която насърчава межкултурните познания, чуждоезиковата подготовка и по-широкото разбиране за света на американските граждани, като в същото време се гордее с това, че американското образование привлича и възпитава бъдещи лидери от цял свят. 20 % от двугодишните държавни колежи в САЩ получават правителствени средства, които поддържат международните им програми. На въпросните институции не бива да се гледа като на подготвящи единствено работна сила, а и като на възпитаващи активни граждани, които са способни да управляват глобални общности, отбелязва Гретчен Каръл¹⁶. Перспективите са повече от половината американци да стартират обучение в държавен двугодишен колеж, което означава около 13 милиона нови студенти до края на 2010, в т.ч. и чужденци. Заради дистанционните и отворени форми на обучение, както и заради миграцията на чуждестранните студенти от един колеж в друг на обществените колежи не бива да се гледа като на местни институции, заключени само в определен географски район.

Моделът на интернационализация на Owens Community College, Охайо.

В Оуенс колидж в Толедо и Финдлей, щата Охайо се обучават 45 000 студента на година. 200 от тях са чуждестранни обучаващи се от 32 различни държави. В допълнения към това Оуенс колидж обслужва 17 000 души по правителствената програма за развитие на работната сила в САЩ и близо 350 компании и производствени предприятия чрез договори за преквалификация на служителите.

¹⁶ Gretchen Carroll, Owens Community College, 2010. The Status of Internalization of Community Colleges

Основните сфери на академичен интерес са бизнес, театрално и художествено изкуство, здравеопазване, хотелски мениджмънт, публична администрация, търговски продажби, технология на транспорта, инженерни науки и др. Студентите в Оуенс колидж имат възможност да преминат двегодишно обучение и да пренесат тези 120 кредита в последваща програма за бакалавър в четиригодишен колеж или университет. По думите на проф. Каръл, преминатия двугодишен курс в Оуенс умело „съшива“ преносимите кредити с последващо обучение за по-горна степен. Оуенс колидж е извоювал споразумения за трансфер на учебните кредити с повече от 20 четиригодишни колежи и университети. Тази практика е успешна не без подкрепата на организациите, занимаващи се с интернационализация на образованието като Youth for Understanding International Exchange, Sister Cities International и People to People International.

4. Възможности за трансфер на студенти и създаване на академични партньорства с цел съвместно обучение или надграждане на обучението в БЪЛГАРИЯ.

В България не съществуват образователни модели, свързващи обучението над средно образование със след-средното и висшето образование. Причина за това е липсата на кредитна система в професионалното обучение и в частност в обучението в двугодишни професионални колежи след средно образование. В изготвеното Национално изследване за мястото на краткосрочното обучение в България в системата на висшето образование - Добрич, 2009¹⁷, специално място е отделено на възможностите за мобилност на студенти и обучаеми във всяко едно от видовете обучение след средно образование и продължаването му за висше образование. За двегодишен период от 2008 до 2010 година в сферата на мобилност на студентите от едно висше образование в друго не се наблюдават положителни тенденции.

В Закона за висше образование нормативно е заложено задължение на висшите училища да създават условия за мобилност на студенти, както между различни специалности в рамките на едно висше училище, така и между различни висши училища. Сключените междууниверситетски партньорски споразумения, които наброяват средно над 25 договора за всяко висше училище в България дават такива възможности, но те на практика не се използват.

¹⁷ Национално изследване за мястото на краткосрочното обучение в България в системата на висшето образование - Добрич, 2009, изготвено от Висше Училище Международен Колеж.

От проведените социологически проучвания за мястото на краткосрочното висше образование от ВУМК сред 2164 обучаеми през 2009 г., и от Мандей Инсайт /Hewitt Associates за България през 2008 г., обхванало 12477 студенти, - се открояват предпочитанието на студентите към **тригодишно обучение за степен бакалавър** вместо четиригодишно заради по-бързия преход към пазара на труда и/или последващо обучение за магистър. Почти 2/3 от допитаните студенти биха избрали да завършат висше образование в чужбина поради по-доброто качеството и големите възможности за избор на курсове, трансфер на кредити и възможности за мобилност.

Според студентите, системата на висше образование в България не е предоставила възможност за мобилност между различни специалности и университети в България, което е важно условие за въвеждането на кратък цикъл на висше образование.

Въпреки, че мобилността на студенти в национален мащаб все още не е развита в България, ВУМК има утвърдена добра практика във въвеждане на условия за продължаване на обучението за по-висока образователна степен чрез признаване на минали периоди на обучение.

Практика на HRC Кулинари Академи България ООД в изграждане на академични партньорства с цел признаване на периоди на обучение, придобити в други образователни институции

Кулинарната академия е създадена като двугодишна образователна институция с цел подготовка на първокласни готвачи за целите на международния туристически бизнес. Студентите по кулинарно майсторство могат да приключат обучението си след двугодишния цикъл, като получат втора квалификационна степен за професия „готвач“. Обучаемите, които желаят да продължат обучението си за академична степен, удължават образованието си с още две години и освен квалификацията готвач получават и диплом за **професионален бакалавър по хотелски мениджмънт**. Първите две години на следването в Кулинарната академия са посветени на подобряването на практическите умения, а следващите две години до бакалавър надграждат с повече теоретични познания. Успешното партньорство е изградено между холандската компания HRC и Висше училище Международен колеж. Формата на това партньорство е доказала своята ефективност вече повече от четири години. Създадено е ново юридическо лице HRC Кулинари Академи България, в което участие има и Висше училище Международен колеж. Студентите, които не желаят да продължат образованието си и да получат висше образование с образователно-квалификационна степен „Професионален бакалавър“, завършват кулинарните

курсове и придобиват свидетелство за професионална квалификация втора квалификационна степен. Това свидетелство не им дава право да продължат да се обучават за придобиване на по-висока степен от системата на висшето образование, съгласно разпоредбите на действащото към 2010 година законодателство в областта на висшето образование и на професионалното образование и обучение. Студентите, които наред с покриване на кулинарните курсове продължават още две години обучението си към висшето училище, при успешно дипломиране получават Диплом за висше образование с образователно-квалификационна степен „професионален бакалавър” по Хотелски мениджмънт и Свидетелство за професионална квалификация втора квалификационна степен „готвач”. Съществуването на кратък цикъл в рамките на висшето образование в България, би дало възможност за трансфериране на кредитите и продължаване на обучението на студентите на Кулинарната академия в повече висши училища. Въпреки, че нормативно не е решен проблемът с трансфер на кредити между двугодишно обучение и 3 и 4 годишно висше образование, практиката показва, че е възможно създаване на ефективно партньорство от този тип и преди нормативното му регламентиране.

Съществуват и редица други случаи на сключване на партньорски споразумения с цел признаване на предишни периоди на учене и трансфериране на образователни кредити.

Практика на Частен колеж по туризъм град Шумен за създаване на условия за трансфериране на кредити и повишаване на образованието в по-горна образователна степен на база изградени партньорства между различни по вид и мащаб образователни институции

Партньорското споразумение между Висше Училище Международен Колеж и Частен Колеж по туризъм – гр. Шумен е създадено още преди акредитиране на Колежа по туризъм в Шумен. Съвместната работа включва разработване на учебните планове на сходните специалности от общ екип от експерти. Още преди официално да се акредитира двугодишния колеж по туризъм в Шумен учебната документация по двете професионални направления, които колежът предлага, е разработена, обсъдена и приета както от съответните органи на шуменския колеж, така и от катедрите „Туризъм” и „Икономика” на Висше училище Международен колеж. Координирани са и провеждането на студентски стажове и практики, както и усиленото изучаване на английски език. Това партньорство създава възможност да се реализира плавен

преход на завършилите двугодишния курс обучаеми и да се продължи образованието им за получаване на диплом за висше образование, образователно-квалификационна степен „професионален бакалавър” от Висше училище Международен колеж.

Партньорството става възможно в резултат на изградената приемственост в учебните планове, методите на обучение и не на последно място създаденото доверие в двете институции.

Реализираните добри практики от Висше Училище Международен Колеж налагат още веднъж извода, че за да бъдат създадени ефективни и иновативни стратегически партньорства, основният фактор е наличието на **мотивация на партньорите, взаимното доверие и споделяния риск.**

Ако целите на партньорството са ясни и ангажираността на партньорите е адекватна, останалите обстоятелства могат да намерят своето решение.

5. Иновативни стратегически партньорства с цел съвместно обучение и издаване на двойни дипломи за висше образование.

Ще представим опита на Висше училище Международен колеж в създаването на партньорства с цел издаване на двойни дипломи на студентите от партниращите си европейски университети.

Сътрудничество между европейски университети с цел съвместно обучение на студенти и издаване на двойни дипломи за висше образование.

Положителен е опита на ВУМК в създаването на академични партньорства с цел зачитане на резултатите от обучение, проведено в партньорското висше училище и издаване на дипломи за висше образование от два или три европейски университета, сключили съответното съглашение за съвместно обучение

- **Партньорство с University of Wales Institute, Cardiff (UWIC)**

Стратегически партньор на Висше Училище Международен Колеж от академичната 2009/2010 е University of Wales Institute Cardiff – Великобритания. UWIC акредитира специалностите „Хотелски мениджмънт” и „Международен бизнес и мениджмънт”, въз основа на което се издават съвместни/двойни дипломи. Партньорството между ВУМК и UWIC позволява на студенти да получат българска и втора бакалавърска диплома BA (Hons) от University of Wales след три години (6 семестъра) във ВУМК. В партньорската история на ВУМК може да се добави и франчайзингова програма за магистърска

степен по бизнес администрация (МВА). Специалност „Хотелски мениджмънт” включва два задължителни стажа в чужбина. Студентите в специалности „Бизнес и мениджмънт”, „Международен бизнес мениджмънт” и „Бизнес информационни системи” задължително стажуват в релевантните отдели на международни компании. Учебният стаж завършва с кредити съгласно Европейската система за трансфер на кредити във висшето образование (ECTS).

През учебната 2009-2010 г. в съвместните програми с UWIC са записани 69 студента. Към настоящия момент във франчайзинговите програми се обучават 53 студента в МВА, 5 в Хотелски мениджмънт и 7 в Международен бизнес и мениджмънт. Наблюдава се нарастване на броя на студентите в МВА, включително и завършили бакалавърска степен в други учебни заведения.

На 25 юни 2010 г. ВУМК получи акредитация от UWIC за нова специалност на бакалавърско ниво – Business and Management Studies със специализация в Retail Management, Strategy and Enterprise, Finance, Law, Human Resource Management, International Business Management, Information Systems Management, Marketing.

- **Партньорство с University College Birmingham (UCB)**

Висше Училище Международен Колеж стартира и 2 магистърски програми по туризъм в сътрудничество в UCB – Tourism Business Administration и Tourism Destination Marketing. Първият семестър от обучението ще се провежда във ВУМК, а вторият и третият – в UCB. Понастоящем в България няма обучение в магистърска степен на английски език. Новите специалности ще разширят продуктовото портфолио на ВУМК и ще затвърдят позициите му като едно от водещите висши учебни заведения в България с обучение на английски език.

- **Партньорства с университети от Съединените Американски Щати**

През август и септември 2010 представители на ВУМК посетиха няколко университета в САЩ, с които се инициираха идеи за участието на ВУМК по проекти по програма АТЛАНТИС. В резултат на срещите в момента се разработва проект за Трансатлантическа бакалавърска програма по туризъм с участници ВУМК, UWIC, Laurea University of Applied Sciences (Finland), Texas A & M University (USA) и University of South Carolina (USA). Целта на проекта е студентите да могат да се дипломират с три бакалавърски дипломи след 4 години на обучение – 2 от университети в Европейския съюз и 1 университет в САЩ.

- **Партньорството на ВУМК с университета в Портсмут (University of Portsmouth)**

Великобритания предоставя възможност за получаване на двойна българо-британска диплома по специалностите BA (Hons) Business Administration (Бакалавър с почести по бизнес администрация), BA (Hons) Marketing (Маркетинг), BA (Hons) International Finance and Trade (Международна търговия и финанси), BA (Hons) Hospitality Management (Хотелски мениджмънт).

Студентите, които завършват тригодишно обучение по специалност Хотелски Мениджмънт, могат да продължат в колежа в Добрич четвърта година по програмата на Stenden University - Холандия по оригинално холандско ноу-хау и да придобият бакалавър по Международен туристически мениджмънт. В друг холандски университет - HAN University of Applied Sciences, студентите се обучават в четиригодишна програма по специалност Международен Бизнес и Мениджмънт.

- **Harstad University College**

Двустранното споразумение между ВУМК и Университетския колеж в Харщад, Норвегия дава възможност на обучаемите от всички бизнес специалности да получат оригинална диплома за бакалавър по Advanced Marketing (Маркетинг за напреднали). Академичната програма включва интензивен курс (лятно училище) в Добрич, тримесечно обучение в колежа в Норвегия и дистанционно обучение.

Изброените примери доказват, че определящ фактор за създаване на иновативни стратегически партньорства в **областта на висшето образование е инициативността на висшите училища, взаимното споделяне на образователните ценности и изграждане на сходни стратегии за развитие.**

Опитът на ВУМК в създаването и провеждането на програми, водещи до придобиване на двойни дипломи ще бъде от изключително значение при разработването на програми за придобиване на двойна диплома в рамките на краткосрочния цикъл във висшето образование, ако и когато двугодишните степени бъдат въведени в България. Предвид интензивността на процесите на интернационализация, които се наблюдават в Owens Community College една от посоките, в които сътрудничеството между двете партньорски организации би могло да се развие след приключване на настоящия проект е създаването и въвеждането на програми по бизнес и хотелски мениджмънт, водещи до придобиване на двойни дипломи. Широкият опит, който ВУМК има в разработването на подобни програми показва, че освен наличие на взаимно доверие и достатъчни ресурси важен фактор за успеха на подобна програма е доброто предварително планиране на дейностите, следването на подходяща методология на работа, както и непрекъснатия ангажимент към качеството от страна на двете институции. Културата на качеството, както и следването на принципите на

прозрачност и почтеност са водещи в процеса на създаването на програми, водещи до придобиване на двойни дипломи. Важно е да се отбележи, че тези програми не са механичен сбор от утвърдените от двете отделни институции добри практики, а съдържат добавена стойност, която не може да бъде постигната с инструментите на отделните програми. Опитът, който всяка отделна институция има в изграждането на хоризонтални и вертикални партньорства също допринася за повишаване на качеството на новата програма. Този опит трябва да бъде интегриран във всяка една от дейностите, водещи до постигане на крайната цел. В хода подготвителния процес следните области и теми биват обсъдени в детайли:

1. Степен, до която ще води новосъздадената програма, както и възможностите за трансфер към институции и програми на ниво бакалавър.
2. Продължителност на обучението, както и периоди на мобилност между двете институции. Периодът на обучение от четири семестъра е кратък и интегрирането на период на мобилност изисква много добра гъвкавост от трите засегнати страни: студент, приемаща и изпращаща институция.
3. Учебна програма: работни групи, представляващи двете институции участват в процес на т.н. „пресяване” (screening) с цел идентифициране на областите, модулите и процедурите, при които ще бъде предприето хармонизиране с цел постигане на сравнимост и съвместимост на програмите. Основен принцип в процеса на хармонизиране на програмите, водещи до придобиване на двойни дипломи е постигане на едни и същи резултати и изходи от обучението (learning outcomes). Създаването на програми, водещи до двойни дипломи предполага и хармонизиране на целите, които двете учебни заведения си поставят във връзка с дадената програма. Освен ясно формулиране на изходите от обучение важен елемент в подготвителната фаза е уточняването на критериите за прием в програмите. Критериите за оценяване в хода на обучение и изискванията за присъждане на кредити също представляват съществен етап в предварителната фаза.
4. Поради наличието на законови пречки за създаване на програма за съвместни степени, при която ще се издава една съвместна диплома, при успешно завършване на програмите, водещи до придобиване на двойни дипломи между ВУМК и Owens Community College, дипломантите ще получават две отделни дипломи, издадени от двете институции.
5. Такси за обучение
6. Езикова политика и межкултурни различия

7. Студентско обслужване и помощ при издаване на визи с цел обучение при осъществяване на мобилност между двете институции.

В резултат на успешното планиране на дейностите, свързани с въвеждането на двугодишни програми по бизнес и хотелски мениджмънт във ВУМК и Owens Community College, водещи до придобиване на двойни дипломи, двете институции ще подпишат споразумение, което ще позволи и регулира практическото прилагане на новите програми. Двустранното партньорство с цел създаване на програми за двойни дипломи в рамките на краткосрочния цикъл на обучение представлява огромна стъпка в развитието на идеята за създаването на двойни и съвместни степени, както и в процеса на издигане на социалния престиж на краткосрочното висше образование, което често се сблъсква с предразсъдъци и негативни нагласи относно задълбочеността на тези програми и тяхното качество.

6. Препоръки за изграждане на стратегически партньорства в сферата на краткия цикъл на висше образование

В настоящия раздел ще синтезираме ключовите препоръки, които играят основна роля за изграждането на ефективни стратегически партньорства между образователните институции и другите заинтересовани страни с цел въвеждане и развитие на краткосрочното висше образование. Най-важните фактори за изграждането на успешни партньорства са:

- **Идентифициране на подходящия партньор:**

В резултат на проведените проучвания и реализираните практики за партньорства в сферата на висшето образование могат да се изведат два ключови фактора, които стоят в основата на успешно партньорство. Устойчивото партньорство е невъзможно да се осъществи без участието на стабилни и надеждни партньори. Ето защо предлагаме няколко критерии за **избор на партньори**.

Партньорите трябва да имат съвместими цели, силни страни и ресурси. Тяхната готовност и мотивация за сътрудничество и финансовите им ресурси трябва да бъдат балансирани.

За да бъде балансирано партньорство двата университета трябва да имат приблизително еднакви цели, профил, брой на обучаваните студенти, обороти, учебни такси. Това ще даде възможност за балансирано и равноправно партньорство.

Две организации имат голям шанс да създадат успешно партньорство, ако са изпълнение всички критерии – и двете страни да разполагат с инвестиционни фондове

и средства, да съществуват оперативно и финансово съответствие, да съществува стратегическо съответствие, да съществува културно съответствие.

Стратегическото съответствие определя дали партньорите са съвместими в дългосрочен план. Организациите трябва да са убедени, че могат да създадат синергична връзка и че техните дългосрочни цели и стремежи не си противоречат. Колкото по-сложно или по-дълго е партньорството, толкова по-голямо значение има стратегическото съответствие. Когато работят заедно, двете организации могат да постигнат по-добро конкурентно предимство, отколкото когато работят поотделно.

- **Културното съответствие** . То изисква културата на двата университета да е съвместима. Университетската култура се изразява в стила на управление, политика по прием на студенти, вземане на решения, ориентиране на политиката на организацията към студентите, тяхното желание и нужда за обучение, програмите за обучение, желаните цели, които следва да бъдат постигнати.

- **Разпределението на отговорностите при управлението.** управлението трябва бъде балансирано, т.е. никой от партньорите не би трябвало да може да накара другия партньор да направи нещо, което не съвпада с политиката и целите му. Степента на влиянието на една организация при управление на партньорствата е базирана на няколко елемента¹⁸:

- Икономически ресурси;
- Технологии;
- Уникален опит;
- Трансфер на ноу-хау и добри практики;

В областта на висшето образование биха могли да се реализират два типа стратегически партньорства. **Единият вид** са Мрежи от партньорски университети, в която всички партньори са равнопоставени. **Вторият вид** са двустранни и тристранни споразумения между няколко висши учебни заведения.

Опитът на Висше Училище Международен Колеж показва, че и двата типа партньорски отношения са важни и са от стратегическо значение за насърчаване въвеждането на краткия цикъл на обучение в системата на висшето образование. Партньорствата са необходими и изключително важни за реализация на практики за обмен на студенти,

¹⁸ Източник: LSP Spirit Project

трансфер на кредити, признаване на дипломи. Само по този начин ще се повиши конкурентността на висшето образование, ще се подобри качеството на предлаганото образование и ще се отчетат изискванията и потребностите на бизнеса. Всичко това ще резултира в по-успешна реализация на студентите на пазара на труда и икономическа стабилност на сектора.

Добра възможност за изграждане и развитие на стратегически иновативни партньорства между образователни институции дават европейските и международни програми, от които българските университети следва да се възползват.

7. Препоръки за успешното изграждането на ефективни и иновативни партньорства в областта на висшето образование:

В резултат на проведените кръгли маси, фокус групи и проучвания в рамките на проект **Краткосрочното образование в САЩ и Европа: Отговор на социални и икономически потребности 2008-2010 г.**, изпълняван в рамките на програма Атлантис се направиха следните изводи и препоръки, които биха насърчили въвеждането на краткия цикъл на обучение в системата на висшето образование в България.

1. Партньорството е ключов момент за подобряване качеството на висшето образование в България и въвеждане на кратък цикъл на обучение в системата на висшето образование в Република България.

2. Партньорството е и ключов елемент в развитието на системата на висшето образование във всяка европейска и извън европейска държава. За изграждането на иновативни стратегически партньорства е необходимо:

- Да бъдат инициирани и развити партньорствата между бизнеса и университетите.
- Да бъдат инициирани партньорства с потенциални работодатели с цел полагане на студентски практики в процеса на обучение.
- Да бъдат създадени партньорства с бизнес и браншови организации с цел проучване на пазара на труда, обсъждане на програмите за обучение.
- Да бъдат разработени обучителни модули за въвеждане на краткосрочен цикъл на обучение за вече заети лица с участието на обучаващи институции, висши училища, бизнес организации.

- Да се инициират и създадат партньорства с университети на европейско и международно ниво, целящи унифициране на програмите на обучение и партньорски инициативи за трансфер на кредити и мобилност на студенти.

Изпълнението на тези препоръки ще доведе до създаване на реални условия за повишаване на качеството на висшето образование и за създаване на условия за развитие на различни форми, методи и средства на висшето образование, в това число и на краткосрочното висше образование.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Университетът на 21-вие век има нова функция и тя се изразява в това да предлага разнообразие от програми, които повишават квалификацията на хората в съответствие с индивидуалните потребности, както и с изискванията на бизнеса¹⁹. Предимствата на краткия цикъл висше образование са, че предлага квалификация за по-кратък срок, като същевременно улеснява достъпа до по-висока академична степен за тези, които са решили да се преквалифицират допълнително в по-късен етап от кариерата си.

По данни на Eurostat до 2030 г. студентите в Европа ще намалеят с близо 2 милиона заради застаряване на населението. Песимистични прогнози сочат, че близо 72 милиона европейци ще се ползват от незадоволителна квалификация. В този смисъл, докато гонят кариерните си планове, много работещи избират краткосрочна програма, в която да получат чрез практика и теория нови знания и умения, с които да се сверят часовника с бързо развиващия се свят на бизнеса и технологиите.

Ролята на краткия цикъл на висше образование е изцяло съгласувана с концепцията за учене през целия живот, произхождаща от технологичните иновации и приложението им на работното място. Не на последно място, краткосрочният цикъл на висше образование предоставя възможности на университетите да реформират традиционната си образователна политика, като разработят гъвкави учебни програми, които хармонизират с актуалните тенденции на пазара на труда и отчетат нуждите на бизнеса.

Продължаващата квалификация, която е заложен в основата на краткосрочните програми за висше образование, предоставя шанс за повишаване на конкурентноспособността и пригодността на пазара на труда на работещите в икономики, основани на знанието. Създаването на програми, водещи до придобиване на двойни степени в рамките на краткосрочния цикъл във висшето образование ще допринесе за постигането на тези цели. Описаните в настоящия наръчник добри практики в изграждането на стратегически партньорства са резултат от проучване, имащо за цел да постави основите за създаването на програми за двойни дипломи в рамките на двугодишните програми за висше образование. На този етап подобен

¹⁹ Todor Radev (International University College). *Short-Cycle Higher Education within the Framework of the Bulgarian Higher Education System*. Доклад, представен на международна конференция "Recogniton and Accreditation of Short-Cycle Higher Education Programs in Europe and the United States, June 15-17 2009

проект в България не може да бъде реализиран по обективни причини, и целта на предпроектното проучване на добрите практики в изграждането на стратегически партньорства е то да бъде приложено в дългосрочен план при промяна на статуквото в сферата на висшето образование в България.

ИЗТОЧНИЦИ НА ИНФОРМАЦИЯ:

1. Национално изследване по проект „ Краткосрочното образование в САЩ и Европа: отговор на социални и икономически потребности” 2008-2010 г., Висше училище „Международен колеж”– Добрич по програма „Атлантис”.
2. Snejana Slantcheva-Durst, Asst. Prof., University of Toledo. 2009. *Short-Cycle Higher Education in the United State*.
3. Antoinette van Berkel & Lucie te Lintelo. *Flexible Learning Pathways - opportunities and food for thought*. Centre for Recognition of Prior Learning, Amsterdam University of Applied Sciences, 17/18 June 2010.
4. LSP Spirit Project.
5. Gretchen Carroll, Owens Community College, 2010. The Status of Internalization of Community Colleges.
6. Lucie te Lintelo, Recognition of Prior Learning - issues in quality assurance - RPL Centre Hogeschool van Amsterdam (2007).
7. Magda Kirsch, Yves Beernaert and Soren Norgaard. 2003. *Tertiary Short Cycle Education In Europe*. Publication of Eurashе.
8. Margaret Linehan, Cork Institute of Technology, Ireland. 2010. Education in Employment and Roadmap for Employer-Academic Partnership.
9. Emerging Trends in Community College Finance.
10. проф. Тодор Радев (Висше Училище Международен Колеж). *Краткия цикъл на обучение в рамките на българското висше образование*. Доклад, представен на международна конференция “*Recogniton and Accreditation of Short-Cycle Higher Education Programs in Europe and the United States*, юни 15-17 2009., Златни пясъци.
11. Multilateral Project (Modernisation of Higher Education) Project No 134538-LLP-1-2007-1-BE-ERASMUS-EMHE.
12. Ron Dearing. 1997. *The Report of the National Committee of Inquiry into Higher Education*.
13. Вестник „Капитал” 05.11.2010 – „Дързост и фантазия – има много рецепти за сътрудничество между бизнес и университетите- важното е да се опитва”.

http://ec.europa.eu/dgs/education_culture/publ/graphics/agencies/use-translation.pdf

Този документ се издава в рамките на проект **“Краткия цикъл на обучение в САЩ и Европа: отговор на социални и икономически потребности”**, Договор № п. 2008-434/001-001 СРТ USPOLI., с финансовата подкрепа на Европейската комисия в рамките на Програма „Атлантис: Сътрудничество Европа - САЩ в областта на Висшето образование и обучение“. Той отразява само вижданията на автора и Европейската Комисия не носи отговорност за съдържащата се в него информация.